

Nr 52.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1950/51 beräkna dels (p. 113) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 135 000 000 kronor, dels (p. 115) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor, dels ock (p. 116) till Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet ett förslagsanslag av 7 000 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 28 april 1950 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 245, under åberopande av ett bilagt utdrag av protokollet över jordbruksärenden för samma dag framlagt de förslag till åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, vilka i huvudsak framgå av följande i propositionen lämnade sammanfattning.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Sedan överenskommelse träffats mellan statens livsmedelskommission, å ena, samt Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk, å andra sidan, angående grunderna för prissättningen å jordbrukets produkter för regleringsåret 1950/51, har Kungl. Maj:t den 21 april 1950 meddelat beslut i prisfrågan. Beslutet innebär ett godkännande av överenskommelsen. Enligt denna skola priserna å jordbrukets produkter — bortsett från vissa justeringar i marknadsanpassande syfte — bibehållas i stort sett oförändrade, så länge den nuvarande stabiliseringspolitiken tillämpas. Jordbruket har emellertid bland annat förbehållit sig att påkalla täckning för de särskilda kostnadsökningar, till exempel ökade löner till lejd och egen arbetskraft inom jordbruket, som kunna uppkomma till följd av stabiliseringspolitikens upphörande eller modifiering.

Nu utgående pristillägg avses skola bibehållas i stort sett oförändrade, så länge den nuvarande stabiliseringspolitiken tillämpas. I samband med ett upphörande eller en modifiering av denna politik bör emellertid frågan om att begränsa dessa tillägg övervägas.

För nästa regleringsår har vidare ej räknats med ett bibehållande av det belopp å 6 miljoner kronor, som nu utgår såsom kompensation för felslagen skörd i vissa delar av landet.

Medelsbehovet för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område har — under förutsättning att pristillägg skola utgå under hela regleringsåret 1950/51 enligt nu gällande grunder — beräknats till 191 miljoner kronor, därav omkring 147 miljoner kronor för mjölkpristillägg och särskilda mjölkbidrag, 33 miljoner kronor för pristillägg för fläsk, 6 miljoner kronor för bidrag till förbättring av mjölkhandelns marginaler och 5 miljoner kronor för bestridande av diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen. Ett reservationsanslag å sagda belopp äskas för ändamålet. Vidare begäres ett reservationsanslag å 25 miljoner kronor till kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet och ett förslagsanslag å 6 miljoner kronor till omkostnader för statlig lagerhållning av vissa jordbruksprodukter.

Kungl. Maj:t har i enlighet med vad sålunda anförts föreslagit riksdagen att

dels medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de i propositionen angivna riktlinjerna;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa priser på brödsäd och oljeväxter av 1951 års skörd i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen angivits;

dels å riksstaten för budgetåret 1950/51 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett reservationsanslag av 191 000 000 kronor;

b) till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* ett reservationsanslag av 25 000 000 kronor;

c) till *Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet* ett förslagsanslag av 6 000 000 kronor;

dels att antaga vid propositionen fogade förslag till förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost samt till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 juni 1944 (nr 459) angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m.

Ifrågavarande båda författningsförslag äro av följande lydelse.

F ö r s l a g

till

F ö r o r d n i n g

**angående fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378)
om viss avgift å mjölk, grädde och ost.**

Härigenom förordnas, att förordningen den 10 juli 1947 om viss avgift å mjölk, grädde och ost, vilken jämlikt förordningen den 3 juni 1949 (nr 355) gäller till och med den 31 augusti 1950, skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 september 1950 tills vidare.

F ö r s l a g

till

F ö r o r d n i n g

**om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 juni 1944 (nr 459)
angående avgift för smör som användes för framställning
av grädde m. m.**

Härigenom förordnas, att 2 § förordningen den 30 juni 1944 angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m. skall erhålla följande ändrade lydelse.

2 §.

Avgift för sådan tillverkning som avses i 1 § utgår med det belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer, dock med högst 5 kronor för varje vid tillverkningen använt kilogram smör. Avgiften utgör lägst 50 kronor för varje hel eller påbörjad kalendermånad, under vilken tillverkningen bedrives.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1950.

I detta sammanhang har utskottet därjämte behandlat följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 120 av herr *Osvald* och II: 140, likalydande, av herr *Ståhl*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning i syfte att ersätta det nuvarande systemet med pris-

sättning på jordbrukets produkter med ett smidigare, mer utvecklingsfrämjande system, som principiellt giver vårt jordbruk samma rörelsefrihet som andra näringsgrenar;

2) I: 261 av herr *Aaby-Ericsson m. fl.* och II: 318, likalydande, av herr *Hægglom m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen i avsikt att bereda jordbruket en tryggare och friare ställning ville hos Kungl. Maj:t begära en plan för successiv avveckling av de subventioner, som nu anvisas till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område;

3) I: 273 av herr *Spetz* och II: 308, likalydande, av herr *Antby m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av kungörelsen den 19 mars 1942, nr 91, att mejerier skola få rätt att jämsides med försäljning av 3-procentig standardiserad mjölk saluföra mjölk med högre fetthalt samt att å sådan mjölk tillämpa fri prisbildning;

4) I: 513 av herr *Persson, Karl*, och herr *Hermansson, Herbert*, samt II: 609, likalydande, av herrar *Carlsson* i Bakeröd och *Hansson* i Skediga, vari hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning angående på vad sätt småbruket skall få kompensation för den i propositionen nr 245 föreslagna kraftfoderfördyringen ävensom att riksdagen måtte giva Kungl. Maj:t bemyndigande att verkställa denna kompensation;

5) I: 514 av herr *Elofsson, Gustaf*, och II: 610, likalydande, av herrar *Johnsson* i Kastanjegården och *Persson* i Svensköp, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att fabrikspotatispriset för nästa regleringsår skall vara detsamma som under regleringsåret 1949/50;

6) I: 515 av herr *Elofsson, Gustaf*, och II: 611, likalydande, av herr *Johnsson* i Kastanjegården *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 245 måtte besluta om samma prissättning för höstvete och råg;

7) I: 516 av herr *Persson, Ivar, m. fl.* och II: 615, likalydande, av herr *Adolfsson m. fl.*, vari hemställt *dels* att övre och undre gränserna för äggpris till producent under år 1950/51 skola fastställas enligt livsmedelskommissionens förslag, alltså med 1 krona 80 öre per kilogram som lägsta och i allmänhet 3 kronor per kilogram som högsta pris, eller att producenterna — i händelse riksdagen beslutar att bottenpriset skall tillåtas ligga lägre än 1 krona 80 öre per kilogram — erhålla rätt att tillgodogöra sig de överpriser utöver 3 kronor per kilogram, som eventuellt temporärt kunna uttagas vid export eller på hemmamarknaden, *dels* att höjningen av priset på kraftfoder under innevarande regleringsår icke tillåtes slå igenom i vad gäller de kraftfoderpartier, som ingå i hönsfoderblandningarna, *dels ock* att den s. k. 4-procentregeln i samband med omräkningen av jordbrukskalkylen under hösten 1950 skall tillämpas på sätt som hittills skett och som förutsatts i årets prisöverenskommelse för regleringsåret 1950/51;

8) I: 517 av herr *Näslund m. fl.* och II: 617, likalydande, av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 245 måtte beakta de synpunkter, som framförts i motionerna;

9) I: 518 av herr *Gränebo m. fl.* och II: 614, likalydande, av herr *Hedlund*

i Rådomb. fl., vari yrkats, att riksdagen måtte besluta hemställa, att Kungl. Maj:t ville överväga att införa margarinnaccis av den storlek, som är nödvändig för att trygga avsättningen av smörproduktionen;

10) I: 519 av herr *Gränebo m. fl.* och II: 616, likalydande, av herr förste vice talmannen *Skoglund m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära en skyndsamt utredning om frigivandet av handeln med oljekraftfoder och därvid erforderliga anordningar för att säkerställa avsättningen av det inhemska oljeväxtmjölet;

11) I: 520 av herr *Isaksson m. fl.* och II: 613, likalydande, av herr *Hæggblom m. fl.*, vari yrkats dels att kraftfoderregleringen för hönsfoder till utgången av innevarande regleringsår skall bibehållas vid de på hösten 1949 beslutade grunderna eller att äggproduktionen skall erhålla annan kompensation för sedan hösten 1949 genomförd höjning av kraftfoderpriserna, dels att för regleringsåret 1950/51 intet högsta pris eller bottenpris skall fastställas för ägg, dels ock att vad i övrigt i propositionen nr 245 föreslås om äggreglering och kraftfoderreglering skall godkännas; samt

12) I: 521 av herr *Werner m. fl.* och II: 612, likalydande, av herr *Adolfsson m. fl.*, vari hemstälts, att Skattkärr, Kristinehamn och Säffle i Värmlands län samt Lidköping i Skaraborgs län skola behållas som prisorter.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till framställningen i motionerna.

Över de under 1), 2) och 3) här ovan upptagna motionerna ha särskilda yttranden inhämtats.

Sålunda ha utlåtanden avgivits med anledning av motionerna I: 120 och II: 140 av *lantbruksstyrelsen, statens livsmedelskommission, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk.*

Lantbruksstyrelsen har i sitt den 16 februari 1950 dagtecknade utlåtande anfört i huvudsak följande.

Att systemet med en totalkalkyl för hela jordbruket ej varit tillfredsställande, torde vara rätt allmänt erkänt, men så länge något bättre system ej funnits att tillgå, har det måst användas. Ett försök att åstadkomma en förbättring härutinnan har gjorts genom beslutet att i sinom tid övergå till en s. k. typjordbrukskalkyl. Syftet med detta system är att med ledning av bokföringsresultat från undersökta jordbruk få närmare utrönt, under vilka ekonomiska förhållanden jordbruk av olika storlek och i olika delar av landet arbeta för att på grundval härav kunna framräkna en typjordbrukskalkyl, efter vilken prissättningen sedan skall kunna avvägas.

I propositionen nr 75 till 1947 års riksdag angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitikerna anförde sålunda dåvarande chefen för jordbruksdepartementet beträffande frågan hur storleken av det statliga prisstödet åt jordbruket skulle bestämmas, att detta lämpligen kunde ske genom uppgörande av typjordbrukskalkyler för vissa storleksgrupper och jordbruksområden. Härvid borde faktiska siffror införskaffas rörande produktionskostnader och inkomster vid ett antal jordbruk, vilka utvalts så, att de genomsnittligt motsvarade de i propositionen behandlade basjordbruket. Med hänsyn till den betydelse, dylika typjordbrukskalkyler finge vid

avvägningen av det allmänna prisstödet, vore det av vikt, att det material, på vilket de skulle grundas, vore tillräckligt omfattande och tillförlitligt.

Genom beslut den 18 juli 1947 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens livsmedelskommission och lantbruksstyrelsen att gemensamt verkställa utredning rörande de åtgärder, som borde vidtagas för att utvidga underlaget för den jordbruksekonomiska undersökningen och för att erhålla ett fullt tillförlitligt räkenskapsmaterial samt rörande det sätt, på vilket bearbetning av materialet skulle ske. Livsmedelskommissionen och lantbruksstyrelsen överlämnade till Kungl. Maj:t den 1 februari 1949 en promemoria, vilken utarbetats av en särskild delegation, samt hemställde att åtgärder för att utvidga bokföringsverksamheten måtte vidtagas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som förordats i promemorian. Vidare föreslogs i promemorian vissa ändringar beträffande den framtida lokala organisationen av bokföringsverksamheten och den centrala bearbetningen av bokföringsmaterialet. I anledning härav föreslogs i proposition nr 43/1949, bland annat, att antalet i den jordbruksekonomiska undersökningen deltagande jordbruk skulle utökas. Frågan om den framtida organisationen av ifrågakvarande verksamhet upptogs emellertid icke i detta sammanhang. Förslaget i propositionen godkändas av riksdagen (riksdagens skrivelse nr 243).

I anslutning till de riktlinjer, som uppdragits i förenämnda promemoria, har lantbruksstyrelsen i skrivelse den 18 augusti 1949 hos Kungl. Maj:t framhållit, att undersökningen under budgetåret 1950/51 bör utsträckas till att omfatta 2 750 brukningsdelar, varav 2 500 med 2—30 hektar och 250 med 30—50 hektar. I 1950 års statsverksproposition har föredragande departementschefen under anslaget till Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag tillstyrkt fortsatt ökning av anslutningen till undersökningen under nästa budgetår men samtidigt förklarat sig icke heller nu vara beredd att upptaga spørsmålet om den framtida organisationen till behandling.

Organisationen är sålunda ännu ej fullt utbyggd; ej heller är ännu närmare bestämt, hur densamma skall ledas. Full klarhet har ej heller nåtts, huruvida primärmaterialets innehåll är tillfyllest som underlag för typjordbrukskalkylen. Med hänsyn till bokföringsverksamhetens framtida utveckling och angelägenheten av att bokföringsmaterialet skall kunna utnyttjas vid prissättning av jordbrukets produkter är det enligt lantbruksstyrelsens mening av vikt, att ståndpunkt snarast möjligt tages till frågan om organisationen av verksamheten och den centrala bearbetningen av materialet.

Lantbruksstyrelsen vill framhålla, att styrelsen för att vinna erfarenhet har i mycket begränsad omfattning upptagit en något fylligare undersökning än som hittills förutsatts rörande, bland annat, arbetsredovisning samt beträffande skogsbrukets förhållanden. Lantbruksstyrelsen vill tro, att detta material skall giva någon vägledning för den slutliga utformningen av den jordbruksekonomiska undersökningen.

Lantbruksstyrelsen hyser förhoppning om att frågan om undersökningsmaterialets innehåll snart skall kunna bestämmas i den ordning ämbetsverkens förenämnda utredning förutsatte. Så snart bokföringsverksamheten fått planerad omfattning, torde typjordbrukskalkyler kunna upprättas. I avvaktan på vad resultat, som därigenom kan erhållas, torde någon ytterligare utredning icke böra igångsättas. Lantbruksstyrelsen får med hänsyn härtill avstyrka bifall till förevarande motioner.

Livsmedelskommissionen har i utlåtande den 7 mars 1950 anfört bland annat följande.

Motionärerna framhålla sammanfattningsvis om det nuvarande regleringssystemet att det överlevt sig självt, icke minst genom det svenska jordbrukets starka ekonomiska och organisatoriska expansion. Motionärerna fortsätter: »Det gäller nu att utfinna ett nytt system, som möjliggör för jordbruket och dess utövare att känna trygghet utan den nuvarande bundenheten. Det är förvisso ingen omöjlig uppgift att finna en anordning, som förenar trygghet med större frihet, som skänker rättvisa och lägger huvudansvaret för den fortsatta expansionen på jordbrukets egna utövare. Det nuvarande allt för stela, utvecklingshämmande och föga stimulerande systemet bör kunna ersättas med ett annat, som ger jordbruket principiellt samma frihet som andra näringsgrenar i vårt samhälle och därmed större möjlighet till en sund utveckling i enlighet med våra naturliga och ekonomisk-geografiska betingelser.»

Med anledning av vad motionärerna anfört om att det nuvarande systemet skulle ha överlevt sig självt på grund av det svenska jordbrukets starka ekonomiska och organisatoriska expansion vill kommissionen erinra om att den starka expansion, varom talas, och varmed uppenbarligen avses associationstankens förverkligande inom jordbruket på såväl det ekonomiska som fackliga planet, sträcker sig över en period av två decennier och att densamma ingalunda var i begynnelsestadiet, när 1942 års jordbrukskommitté år 1946 framlade sitt betänkande med riktlinjer för den svenska jordbrukspolitiken. Det av jordbrukskommittén framlagda programmet har också tillkommit med hänsynstagande till förefintligheten av starka organisationer på jordbrukets område.

Beträffande de förmenta eller verkliga svagheter, som vidlåda det nuvarande regleringssystemet och främst då den på totalkalkylen över jordbrukets inkomster och kostnader byggda ordningen för prissättningen, vill kommissionen erinra om att man inom jordbrukskommittén var väl medveten om bristerna hos totalkalkylen och att man, såsom kommissionen tidigare nämnt, i 1947 års riksdagsbeslut förutsatt, att prissättningen jämväl skall grundas på s. k. typjordbrukskalkyler. Man torde få avvakta, hur ett system med dylika typjordbrukskalkyler kommer att utfalla i praktiken, innan man tager under övervägande att sätta något nytt i stället.

För att man redan nu skulle företaga en ny omfattande utredning rörande jordbrukspolitiken och särskilt då prissättningssystemet, måste man framlägga starka motiv. Motiveringen för en ny utredning skulle enligt kommissionens åsikt antingen vara den, att de grundförutsättningar på vilka jordbrukskommittén byggde, icke längre äro aktuella eller ock att det av kommittén förordade systemet har medfört sådana praktiska olägenheter, att man av denna anledning borde söka sig fram på en ny väg. Beträffande grundförutsättningarna vill livsmedelskommissionen framhålla att de av jordbrukskommittén skisserade olägenheterna med en överproduktion icke förelegat under de första efterkrigsåren men att de nu börjat bli aktuella. Vi befinna oss för närvarande på gränsen mellan en bristluushållning inom landet och en god eller överflödande god tillgång på jordbruksprodukter. Endast i mindre utsträckning hade man före krondevalveringen anledning att räkna med besvärande avsättningsproblem på utlandsmarknaden. I och med devalveringen har tidpunkten för ett mera allmänt framträdande av dylika problem förskjutits framåt. Det förefaller emellertid troligt att den av 1947 års riksdag rekommenderade politiken till skydd för vårt jordbruk ganska snart skall behöva tillämpas i vidgad utsträckning. Kommissionen vill i detta sammanhang påpeka att motionärerna synas ha förbisett, att det av 1947 års riksdag fastställda programmet för jordbrukspolitiken ännu icke

hunnit i nämnvärd omfattning sättas i verket och prövas. Man har därför ingen möjlighet att närmare uttala sig om hur detsamma kommer att utfalla i praktiken.

Man har svårt att inse, att en ny jordbruksutredning skulle i dagens läge med större säkerhet än 1942 års jordbrukskommitté kunna bedöma framtidsutsikterna med avseende på såväl det inhemska som det internationella marknadsläget för jordbruksprodukter och anpassa ett jordbruksprogram därefter. Det torde under sådana förhållanden vara berättigat att avvakta den vidare utvecklingen, innan man överväger att lägga upp ett nytt program för den jordbrukspolitiska målsättningen, enkannerligen prissättningspolitiken.

Livsmedelskommissionen har med det anförda icke velat bortse från möjligheten, att man längre fram skall komma att behöva upptaga frågan om riktlinjer för jordbrukspolitiken till förnyat övervägande. Kommissionen är emellertid av den åsikten, att de av motionärerna anförda synpunkterna i ämnet icke äro av den art, att de kunna motivera att en revision av 1947 års jordbruksprogram nu företages. Kommissionen får därför föreslå att motionärernas anhållan om utredning i dylikt syfte lämnas utan beaktande.

I utlåtande den 3 mars 1950 har *Sveriges lantbruksförbund* bland annat anförd.

Ingen torde bestrida, att uppgörandet av riktiga kalkyler över utvecklingen av jordbrukets inkomster och kostnader är förenat med svårigheter. Självfallet kan vid prognoserna icke fullt riktigt förutsägas utvecklingen av kostnaderna och ännu mindre av inkomsterna; utvecklingen av de senare är framför allt beroende av det då icke kända skördeutfallet. Erfarenheten torde emellertid ha visat, att de slutliga kalkylresultaten i stort sett väl återspegla växlingarna i jordbrukets lönsamhet, så som dessa växlingar framträda genom de i efterhand uppgjorda räkenskapsresultaten. Föreliggande fel torde i förhållande till kalkylens totalsummor vara relativt små. Det är vidare uppenbart, att även ett friare system, som föresvävat motionärerna, kräver vägledande beräkningar i någon form. De mera väsentliga brister, som vidlåda totalkalkylen men som icke synas ha observerats av motionärerna, föranledde 1947 års jordbrukskommitté att föreslå användande av en ny form av kalkyler, typjordbrukskalkyler, syftande till att ge en mera differentierad upplysning och vägledning för olika delar av landet.

Såsom motionärerna riktigt framhållit, ha jordbrukets utövare under kriget och åren därefter godtagit en prissättning avsevärt under världsmarknadens. Såsom ett förslag, avsett att ge jordbruket ökade vinstchanser, skulle motionen därför ha varit förstäelig för några år sedan. Den situationen man nu står inför är av allt att döma en helt annan, nämligen den man inom jordbrukets organisationer länge insett skulle komma efter kriget. Den utmärkes av att livsmedelsproduktionen i olika länder starkt återhämtat sig och ger allt rikligare tillgång, samtidigt som krigets skadegörelser och ekonomisk efterblivenhet i åtskilliga fjärran länder för lång tid medför en svag köpkraft. Som följd härav synes man ha att räkna med fallande priser, en tendens, som de sista åren gjort sig tydligt märkbar. I insikt om att en sådan utveckling vore att vänta liksom också i samhällssolidaritetsens intresse ha jordbrukarna under de gångna åren visat återhållsamhet i sina ekonomiska anspråk, men de ha också ansett sig kunna ha rätt att påräkna, att de i stället, när förhållandena ändrade sig, skulle få åtnjuta skydd för sin näring. Statsmakternas erkännande härav har kommit till uttryck i 1947 års riksdagsbeslut. Lantbruksförbundet vill bestämt motsätta sig ansatser att uppriva detta, innan man ens hunnit få tillfälle pröva det i verkligheten

eller man fått någon närmare klarhet om huru efterkrigstidens avsättningsförhållanden komma att gestalta sig.

Vad motionärerna anföra om stundande knapphetsläge på livsmedelsmarknaden kan väntas få sin betydelse för framtida generationer, men utgör ingen realitet, på vilken aktuell jordbrukspolitik i vårt land kan bygga under närmaste tiden. Berörda förhållande kan dock ha sin betydelse även nu, såtillvida att det jämte andra omständigheter talar för strävanden att uppehålla det svenska jordbrukets produktionskraft. En omläggning i enhetlighet med uttalandena i motionen torde emellertid med all sannolikhet leda till ett försvagande av jordbruksproduktionen under den närmare framtiden. I detta sammanhang skall framhållas, att en eventuell utveckling på världens livsmedelsmarknad i den av motionärerna förespeglade riktningen icke ger anledning till några bekymmer med avseende på den redan beslutade stödpolitiken, då den lätt kan anpassas härefter. Någon utredning är för sådant ändamål icke behövlig.

Vad beträffar motionärernas mening att jordbrukets egna utövare och deras organisationer böra i större omfattning få övertaga ansvaret för den framtida utvecklingen, så delar förbundet denna uppfattning. Denna tankegång har också kommit till uttryck i rikflinjerna för den framtida jordbrukspolitik, och det gäller sålunda att förverkliga denna.

Under hänvisning till vad anförts får lantbruksförbundet avstyrka, att den i motionen föreslagna utredningen kommer till stånd.

Riksförbundet Landsbygdens folk har till alla delar anslutit sig till det av Sveriges lantbruksförbund avgivna yttrandet.

Över motionerna I: 261 och II: 381 ha yttranden på begäran avgivits av *lantbruksstyrelsen, statens livsmedelskommission, Sveriges lantbruksförbund* och *Riksförbundet Landsbygdens folk*.

I sitt den 16 februari 1950 dagtecknade yttrande har *lantbruksstyrelsen* anförts.

Inom stora delar av vårt folk ha tydligen livsmedelssubventionerna blivit uppfattade som ett stöd till jordbruksnäringsen. Av jordbrukarna betraktas de däremot icke utan skäl som i realiteten ett konsumentstöd och då i synnerhet den under år 1949 beslutade livsmedelssubventionen, som ju också tillkommit i avsikt att förhindra en stegring av livsmedelskostnadsindex.

Vid genomförandet av subventionerna synes man ha förutsatt, att åtminstone vissa av dem så småningom skulle avvecklas. För jordbrukets utövare måste det anses önskvärt, att denna avveckling sker så snart som möjligt och i varje fall medan världshandelspriserna i allmänhet ligga högre än den svenska prisnivån. En avveckling synes även vara önskvärd ur andra synpunkter, så t. ex. av statsfinansiella skäl.

Skäl föreligga sålunda att överväga frågan om sättet för subventionernas avveckling. Sannolikt måste avvecklingen genomföras successivt och med hänsyn till under avvecklingen rådande förhållanden. Därigenom kommer såväl erforderligt utredningsarbete som ock eventuella åtgärder att draga ut på tiden. Ur denna synpunkt synes det lämpligt, om utrednings- och avvecklingsplaneringen kunde anförtros något statligt organ, lämpligen åt den planerade jordbruksnämnden, som, bland annat, skall ha att syssla med jordbrukets prissättningsfrågor. Det skulle därvid självfallet vara önskvärt om avvecklingsarbetet kunde bedrivas planmässigt och efter riktlinjer, som godkänts av statsmakterna. Huruvida det i nuvarande läge är möjligt att uppdraga sådana riktlinjer undandraget sig lantbruksstyrelsens säkra bedömning.

Efter en redogörelse för subventionssystemet, dess uppkomst och nuvarande omfattning har *livsmedelskommissionen* i yttrande den 7 mars 1950 anfört följande.

Efter den nu lämnade översikten över det existerande subventionssystemet övergår livsmedelskommissionen till att behandla frågan om detta systems avveckling. Till en början må erinras om, att det speciella mjölkpristillägg, som utgår i vissa delar av norra Sverige (till den del det ej utgör missväxtbidrag), ävensom stödet åt ullproduktionen, få förutsättas utgöra bidragsformer, vilka ej böra bli föremål för avveckling i samband med slopande av subventionerna i övrigt. (Årsbeloppen av nu avsedda pristillägg utgöra tillhopa något över 20 milj. kr.) Däremot får man förutsätta, att det nyss berörda missväxtbidraget till vissa delar av norra Sverige (6 milj. kr.) med årets utgång automatiskt bortfaller.

Kommissionen har förut anfört, att de under innevarande år utgående subventionerna på livsmedelsområdet — inklusive devalveringssubventionerna — motsvara $4\frac{1}{2}$ procent av värdet av hela livsmedelskonsumtionen. Till ytterligare belysning av subventionernas betydelse må nämnas, att enligt nyligen inom livsmedelskommissionen gjorda beräkningar den sammanlagda levnadskostnadssänkande effekten av subventionerna på livsmedelsområdet utgör approximativt 2,2 procent för den s. k. indexfamiljen. Ett omedelbart slopande av samtliga statliga subventioner på livsmedelsområdet skulle medföra en höjning av socialstyrelsens levnadskostnadsindex med 1935 som basår med omkring 3,5 enheter. Eftersom det i samband med den ekonomiska stabiliseringen fixerade s. k. indextaket vid en dylik höjning av index med säkerhet skulle genombrytas kan det icke komma i fråga — och detta är ej heller motionärernas mening — att omedelbart och i ett sammanhang subventionera.

Vad beträffar möjligheterna att efter stabiliseringsperiodens slut avveckla subventionssystemet vill kommissionen som sin allmänna inställning till det frågekomplex, som beröres i motionerna, anföra, att en avveckling icke bör ske utan hänsynstagande till det ekonomiska läge, som då kommer att uppstå. Kommissionen vill här peka på två omständigheter av särskild betydelse. Den ena sammanhänger med den prisstegring, som kommer att åtfölja avvecklingen av subventionerna och dess återverkan på den allmänna pris- och löneutvecklingen. Om efter lönestoppets hävande en mera betydande lönestegring skulle äga rum förefinnas starka skäl att på en gång helt avveckla subventionssystemet; blir däremot lönerörelsen dämpad kan en successiv avveckling försvaras. Den andra omständigheten av betydelse är att vi redan vid nuvarande prisläge på livsmedel ha överskott av vissa jordbruksprodukter. Det är tveksamt vilka möjligheter, som komma att föreligga att längre fram utan större förluster finna avsättning på utlandsmarknaden för dessa överskott. Kommissionen vill i detta sammanhang framhålla, att man via prissättningen bör söka inrikta jordbruksproduktionen så, att de produktionsgrenar, som alltjämt visa underskott, stimuleras, medan produktionen i överskottssektorerna hålles tillbaka. Det tager emellertid viss tid, innan dylika prisreglerande åtgärder ge utslag i produktionsinriktningen. Kommissionen vill även framhålla, att jordbruksproduktionen för närvarande till 99 procent täcker det inhemska konsumtionsbehovet, och att man i den nya jordbrukskalkylen räknar med en ytterligare total produktionsökning under år 1950/51 med ca 2 procent. (Till jämförelse kan nämnas att folkmängden f. n. ökar med mindre än 1 procent per år.) Genom begränsning av fodermedelsimporten kunna överskottstendenserna visserligen hållas tillbaka, men också här tager det tid, innan produktionen påverkas. Det bör för övrigt

framhållas, att den nuvarande fodermedelsimporten endast motsvarar 3 à 4 procent av den totala jordbruksproduktionen. Möjligheterna att hemästra en överskottskris genom minskad användning av importfoder äro med andra ord begränsade.

Vid en alltför hastig avveckling av subventionerna med åtföljande prisstegringar riskerar man sålunda ökade avsättningssvårigheter till följd av att efterfrågan på hemmamarknaden kan minska, varvid redan av denna anledning de överskott, som måste exporteras, skulle bli av större omfattning än för närvarande. Denna risk neutraliseras dock mer eller mindre, om konsumenternas penninginkomster skulle öka. Emellertid tillkommer det andra försvarande momentet, nämligen att jordbruksproduktionen nu åter liksom före kriget synes öka hastigare än folkmängden. Den takt, med vilken en avveckling av subventionerna för bl. a. mjölk och fläsk kan ske, torde i viss mån bli beroende av huruvida den fortgående produktionsökningen kommer att medföra allvarligare avsättningsproblem eller ej. Avgörande här för blir givetvis prisutvecklingen på utlandsmarknaderna under den närmaste tiden, vilken till följd av det labila läge, som uppkommit efter punddevalveringen hösten 1949, alltjämt är synnerligen svårbedömbär.

Med hänsyn till det sagda förefaller det kommissionen vara orealistiskt att i nuvarande stund uppställa en konkret avvecklingsplan med angivande av lämpliga tidpunkter för olika subventioners avskaffande. Kommissionen ämnar ej heller framlägga en dylik plan i det följande. Däremot vill kommissionen anföra några synpunkter på frågan om angelägenhetsgraden av att slopa de olika subventionerna, alltså en plan beträffande den ordning, som enligt kommissionens förmenande lämpligen bör följas vid subventionssystemets avskaffande.

Av de för yttrande överlämnade motionerna synes framgå, att motionärerna tänkt sig, att de förut såsom devalveringssubventioner betecknade statliga bidragen i första hand böra avskaffas. Livsmedelskommissionen delar denna uppfattning. Frågan gäller här efter, i vilken ordning övriga subventioner, som icke äro av bestående karaktär, böra slopas.

Enligt livsmedelskommissionens mening torde man böra i första hand söka avskaffa förnödenhetssubventionerna, alltså de subventioner, som utgå för att förbilliga jordbrukarnas anskaffningskostnader för kraftfoder och handelsgödsel. Årsbeloppet av dessa subventioner utgör f. n. ca 40 milj. kr. Såsom skäl för att dessa subventioner skola i första hand avskaffas må andragas, att genom ett dylikt borttagande producenterna få möjlighet att bedöma de verkliga kostnaderna för olika produktionsgrenar på ett bättre sätt än f. n. är fallet. Härigenom torde man i viss mån kunna förhindra de skevheter i produktionsinriktningen, som innebära, att viss produktion ekonomiskt underlättas i sådan grad, att uppkomsten av produktöverskott kan befaras, varvid, såsom bl. a. utvecklingen på äggmarknaden visat, staten kan få träda emellan med prisstöd. En avveckling av förnödenhetssubventionerna kan redan sägas ha påbörjats, i det priserna på vissa foder- och gödselmedel under den senaste tiden tillåtits stiga. Kommissionen vill tillägga att prisläget i utlandet är synnerligen labilt, särskilt beträffande kraftfoder. Det finns vissa skäl som tala för den åsikten, att den internationella prisnivån för jordbruksförnödenheter kommer att sjunka, varvid de betydande subventioner, som för närvarande utgå av statsmedel, automatiskt skulle minska. Avvecklingen av subventionerna bör med hänsyn härtill anpassas efter prisutvecklingen.

Huvuddelen av de icke av devalveringen förorsakade subventionerna kunna betecknas som »stabiliseringsubventioner». Till denna grupp kunna

hänförs de allmänna mjölkpristilläggen, bidragen till förbättring av mjölkhandelns marginaler samt pristillägget å fläsk, tillhoppa svarande för ca 151 milj. kr år 1949/50. Såsom kommissionen tidigare anfört torde en konkret avvecklingsplan för dessa subventioner kunna uppställas först efter stabiliseringsperiodens slut.

Beträffande slutligen körlinje- och merfraktsbidragen m. m. för mjölk må först erinras om att det här rör sig om förhållandevis små belopp, tillhoppa mindre än 10 milj. kr år 1949/50. Enligt kommissionens erfarenhet kan det bereda svårigheter att finna en form för avveckling av subventioner av ifrågavarande slag. Livsmedelskommissionen är emellertid av den uppfattningen, att man bör söka avskaffa även dessa bidrag, men kommissionen är icke beredd att nu ange hur och när detta bör ske.

Sveriges lantbruksförbund har i yttrande den 3 mars 1950 framhållit följande synpunkter.

Från Sveriges lantbruksförbund liksom från andra företrädare för jordbruket har vid flera tillfällen hävdats den principiella meningen, att priserna på jordbrukets produkter böra anpassas efter föreliggande produktionskostnader och uttagas av konsumenterna direkt.

Såsom berörts i motionen finnas dock vissa former av subventioner, som ej synas kunna avvecklas vid fullföljande av de antagna riktlinjerna för jordbrukspolitiken, nämligen de subventioner, som syfta till en differentiering av priset eller speciellt stöd i vissa sammanhang, såsom de särskilda pristilläggen å mjölk i norra Sverige samt visst stöd åt lin- och hampodlingen. Vad beträffar de till mindre jordbrukare utgående producent- och kontantbidragen, vilka utgöra av sociala skäl betingade hjälpåtgärder, kan någon snar avveckling ej heller komma i fråga, så framt de icke ersättas av på annat sätt utformade hjälpåtgärder i enahanda syfte.

De nuvarande subventionerna i övrigt torde väsentligen få betraktas såsom ett led i den allmänna ekonomiska politiken (stabiliseringspolitiken). En avveckling av subventionerna sammanhänger därför med frågan om avlösning av den bundenhet i olika hänseenden, som denna politik medfört, genom övergång till friare prisbildning och löneutveckling. I samband med en sådan ändring i den allmänna ekonomiska politiken bör prövas möjligheterna att med bibehållande av jordbrukets lönsamhet avveckla ifrågavarande subventioner. I vad mån detta kan ske torde bland annat vara beroende av de möjligheter, som, med hänsyn till den senaste tidens strömningar och överenskommelser på den internationella handelsområde, fortfarande föreligger att trygga tillfredsställande marknadspriser å det svenska jordbrukets produkter på de sätt, som angivits i förenämnda riktlinjer.

Även om förbundet delar uppfattningen, att subventioner i största möjliga utsträckning böra undvikas, torde dock enligt dess mening en avveckling av subventionerna kunna genomföras endast i den mån förutsättningar av den art ovan angivits föreligga. Huruvida det är möjligt att på förhand uppgöra en bestämd plan för subventionernas avveckling undandraget sig förbundets bedömande.

Slutligen har *Riksförbundet Landsbygdens folk* i ett den 10 mars 1950 dagtecknat yttrande anfört, att förbundet delar motionärernas uppfattning, att det är av stort intresse för jordbruket, att subventionerna i största möjliga utsträckning komma att bortfalla så snart som möjligt. Förbundet

ifrågasätter emellertid, huruvida något är att vinna med att statsmakterna utarbeta och framlägga en plan för subventionssystemets avveckling. Enligt förbundets uppfattning torde denna fråga bäst och smidigast lösas genom förhandlingar mellan berörda parter.

Vad härefter angår motionerna I: 273 och II: 308 ha utlåtanden avgivits av *statens livsmedelskommission*, *statens priskontrollnämnd* och *statens institut för folkhälsan*.

Livsmedelskommissionens den 21 mars 1950 dagtecknade yttrande innehåller i huvudsak följande.

Vad motionärerna anfört om försörjningsläget i fråga om mjölk och mejeriprodukter är riktigt och överensstämmer med kommissionens uppfattning. Mjölkproduktionen har alltsedan ingången av 1949 kännetecknats av en fortskridande, stark produktionsökning. Samtidigt har en viss konsumtionsökning kunnat konstateras, men denna har icke skett i samma takt som produktionen. Kommissionen har också i sin i dagarna till Kungl. Maj:t avlätna skrivelse rörande prisreglerande åtgärder på jordbrukets område kunnat konstatera, att anledning icke längre föreligger att ur försörjningsmässiga synpunkter motsätta sig en höjning av fetthalten i konsumtionsmjölken. Emellertid skulle, såsom också av motionärerna påpekats, en höjning av mjölkens fetthalt till 3,5 procent också medföra en höjning av konsumtionspriset på mjölken med 3,5 öre per liter, vartill skulle komma av denna prishöjning föranledd ökning av handelsmarginalerna m. m. Enligt kommissionens mening kan det mot bakgrunden av de avtal, som i stabiliserings syfte träffats med arbetsmarknadens parter, icke nu anses lämpligt att genomföra en så väsentlig höjning av priset på en så viktig konsumtionsvara som mjölken. Kommissionen har därför i nyssnämnda skrivelse förordat, att frågan om en allmän höjning av fetthalten av konsumtionsmjölken tillsvidare bör anstå.

Förslaget att mejerierna såsom en övergångsform till den nuvarande mjölkstandardiseringens slopande skulle få rätt att jämsides med försäljningen av 3 %-ig mjölk saluföra mjölk med högre fetthalt är ej så lätt att realisera som motionärerna anse. Enligt vad kommissionen inhämtat av sakkunniga på området föreligga med nuvarande utrustning vid mejerierna hinder såväl ur tillverkningstekniska som distributionstekniska synpunkter. Motionärerna hava själva förutsatt såsom nödvändigt, att mjölk av den högre kvaliteten skall försälas endast såsom flaskmjölk och med särskilt angivande av att den innehåller mer än 3 procent fett. Anledningen härtill är givetvis den, att kontrollen över mjölkens fetthalt i annat fall icke skulle kunna upprätthållas. Emellertid äga endast cirka 9 procent av landets samtliga mejerier tillgång till anläggningar för tappning av mjölk på flaskor och plombering av dessa. Den konsumtionsmjölk, som försäljes från dessa mejerier tappad på glas, representerar ungefär 25 procent av den totala konsumtionsmjölksförsäljningen inom landet. Även de mejerier, som nu ha erforderliga tekniska anordningar för ändamålet, d. v. s. de mejerier, som äro belägna i landets större städer, skulle, om motionärernas förslag genomfördes, nödgas anskaffa glasemballage i en icke obetydlig utsträckning. Visserligen framhålla motionärerna att deras yrkande i första hand icke gäller att ernå en skyldighet utan en rättighet för mejerierna att tillhandahålla konsumenterna en standardiserad mjölk med högre fetthalt än 3 procent, men med hänsyn till konkurrensförhållanden och andra omständigheter torde åtminstone sistnämnda grupp av mejerier icke kunna undgå att tillhan-

dahålla konsumenterna den fetare mjölken. I sammanhanget torde även böra framhållas den fördyring av distributionen, som skulle bliva en oundviklig följd av tvånget att distribuera ytterligare ett slags mjölk. Denna kostnad har inom Svenska Mejeriernas Riksförening uppskattats till minst 1 öre per liter mjölk av den högre kvaliteten. Nödvändigheten av att hålla mjölk med två olika fetthalter skulle även verka fördyrande såtillvida som returrätten och mjölkhandelsmarginalerna därigenom komma att påverkas. Vidare bör hänsyn tagas till att glasemballaget i och för sig fördyrar mjölken med 4 å 5 öre per liter.

Under åberopande av vad sålunda anförts får kommissionen för sin del avstyrka bifall till motionerna.

I yttrande den 11 maj 1950 har *priskontrollnämnden* i huvudsak instämt i vad kommissionen anfört. Därutöver har nämnden anfört följande.

Nämnden anser sig icke utan närmare kalkylgranskning kunna taga ställning till storleken av de merkostnader, som torde vara förenade med försäljningen av den föreslagna 3,5 %-iga mjölken. Uppenbart är emellertid, att det av motionärerna föreslagna systemet med saluförande av två skilda kvaliteter mjölk skulle medföra kostnadsfördyringar även utöver den direkta merkostnaden för ökningen av fetthalten.

Principiellt anser nämnden, att saluförande av mjölk med högre fetthalt än 3 procent varken för mejerirörelsen eller för detaljhandeln bör medföra förmånligare kalkyl än den som gäller för den 3-procentiga mjölken. Någon säkerhet härför kommer emellertid enligt nämndens mening icke att föreligga, därest prisbildningen i enlighet med motionärernas förslag lämnas fri. Erfarenheter från prisregleringen på andra varuområden ha visat, att en prisreglering icke blir effektiv om densamma begränsas till varans standardkvalitet, medan de högre kvaliteterna lämnas utanför. Motionärerna synas visserligen ha förutsatt, att mejerierna skulle åläggas skyldighet att jämväl saluhålla den 3-procentiga mjölken. Om konsumenternas intressen skola tillgodoses, måste emellertid även detaljhandeln åläggas att tillhandahålla sådan mjölk i full utsträckning. Nämnden ifrågasätter, huruvida sådana tvångsbestämmelser för detaljhandeln, om de över huvud taget kunna genomföras, skulle kunna göras effektiva. Det är emellertid uppenbart att krav på höjda detaljhandelsmarginaler på den 3,5-procentiga mjölken komma att framföras från detaljhandelns sida, med hänsyn till de nu gällande detaljhandelsmarginalerna på mjölk samt även med hänsyn till att returrätt för överbliven mjölk inom de flesta orter icke medges. Nämnden vill i detta sammanhang peka på att, då den vitaminerade mjölken infördes i Stockholm, förelåg på vissa håll inom detaljhandeln benägenhet att icke längre tillhandahålla annan mjölk än vitaminerad. För Stockholms vidkommande skulle motionärernas förslag innebära, att detaljhandeln i regel skulle få saluföra tre slag av konsumtionsmjölk, nämligen den vanliga 3-procentiga mjölken, vidare samma mjölk vitaminerad och slutligen den 3,5-procentiga mjölken. Det bör vidare beaktas att mjölkhandeln i stor utsträckning består av mindre butiksenheter, för vilka det bleve förenat med svårigheter att saluhålla ytterligare än mjölk-kvalitet.

Motionärerna synas utgå från att den dyrare 3,5-procentiga mjölken icke skulle få någon inverkan på levnadskostnadsindex. Nämnden ifrågasätter riktigheten i detta resonemang. Förmodligen torde indexnämnden komma att taga ställning till denna fråga först sedan det kan bedömas, vilken omfattning försäljningen av sådan mjölk erhåller och vilket pris denna mjölk kommer att betinga. Även om ingen eller endast en begränsad ökning av

levnadskostnadsindex skulle registreras kommer onekligen den dyrare 3,5-procentiga mjölken att av konsumenterna kännas som en utgiftsökning, eftersom en minskning av mjölkkonsumtionen knappast torde ske. Enligt nämndens mening skulle införandet av den 3,5-procentiga mjölken vid sidan av den 3-procentiga i verkligheten innebära att den sistnämnda icke längre komme att saluhållas eller i varje fall komme att föras och efterfrågas endast i liten omfattning.

Sammanfattningsvis vill nämnden sålunda framhålla att en höjning av fetthalten i mjölken icke av prisskäl för närvarande kan anses önskvärd. Om det emellertid ur närings- och hälsosynpunkt skulle vara behövt att höja fetthalten, kommer frågan i annat läge. I så fall bör dock den högre fetthalten avse all mjölk.

Som motionärerna inledningsvis framhållit, lägger försörjningsläget icke längre hinder i vägen för höjning av mjölkens fetthalt. Enligt kungörelsen den 6 mars 1942 (nr 91) bestämdes fetthalten till 3 procent med en tolerans av 0,1 procent. Det är sålunda enligt kungörelsens ordalydelse förbudet — och förenat med straff — att överskrida en fetthalt av 3,1 procent. Med hänsyn till det numera förändrade försörjningsläget, synes det icke vara lämpligt att bibehålla sistnämnda föreskrift. Nämnden anser det därför böra övervägas att ändra fetthaltsbestämmelserna i fråga om mjölk — i likhet med vad som gäller i fråga om ost och grädde — på så sätt, att mjölkens fetthalt fastställs till *lägst* 3 procent. Nämnden förutsätter dock därvid att denna ändring icke skall föranleda någon höjning av prisnivån för mjölk.

Med anledning av vad chefen för nämndens livsmedelsbyrå i bifogade särskilda yttrande anfört om att en fetthalt i mjölken av 3,5 procent skulle innebära i stort sett en återgång till den genomsnittliga fetthalt, som gällde före den nuvarande standardiseringen, vill nämnden framhålla följande. Även om medelfetthalten för den vid mejerierna invägda mjölken före standardiseringen låg vid 3,5 procent är det därmed icke givet att den saluförda konsumtionsmjölken i genomsnitt haft denna fetthalt. Några generella bestämmelser i hela landet om lägsta fetthalt förefunnos icke och i de fall, då lokala matvarustadgor upptogo bestämmelser härom, varierade den lägsta tillåtna fetthalten från 2,5 till 3,5 procent. Vidare bör observeras att medelfetthalten varierar något inom olika landsdelar och med hänsyn till årstiderna. Slutligen ha, enligt vad som inhämtats från Svenska mejeriernas riksförening, mejerierna före nuvarande standardisering vanligen använt morgonmjölken för konsumtionsmjölk, medan den fetare middags- och kvällsmjölken gått till produktmjölk. Skillnaden i fetthalt mellan morgonmjölken och den övriga mjölken är avsevärd.

Under återopande av vad sålunda anförts får nämnden för sin del avstyrka bifall till motionärernas förslag.

Chefen för priskontrollnämndens livsmedelsbyrå har i särskilt yttrande förordat, att nämnden med utgångspunkt från gällande riktlinjer för den priskontrollerande verksamheten måtte tillstyrka en generell höjning av fetthalten till lägst 3,5 procent, under förutsättning att prishöjningen begränsas till att endast täcka de kostnadsstegringar som en sådan kvalitetsförbättring kommer att medföra.

Statens institut för folkhälsan har i sitt den 11 maj 1950 dagtecknade yttrande bland annat anfört, att införandet av en fettrikare mjölk ur av institutet diskuterade synpunkter icke torde komma att medföra större

praktiska fördelar. Å andra sidan synes hela frågan om åtgärder för en förbättrad mjölkstandard böra snarast upptagas till undersökning, även om det är sannolikt att en väsentlig förbättring endast kan åstadkommas under förutsättning av en prishöjning.

I propositionen har lämnats en närmare redogörelse för *dels* prissättningen på jordbruksprodukter för regleringsåret 1949/50 (s. 5—9), *dels* förkalkylen rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1950/51 (s. 9—19), *dels* överläggningarna med jordbrukets organisationer om prissättningen (s. 19—21), *dels* livsmedelskommissionens förslag angående jordbruksregleringen under produktionsåret 1950/51 (s. 22—57), *dels* statens priskontrollnämnds yttrande (s. 57—58), *dels* Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågorna (s. 58—59), *dels* prissättningen på brödsäd och oljeväxter av 1951 års skörd (s. 59—63), *dels* förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland (s. 63), *dels* ock bidrag till anläggningskostnaderna för en slaktstation i Gällivare (s. 64—67). Därjämte har vid propositionen fogats promemorior med översikt över hittills vidtagna regleringsåtgärder m. m. Utskottet torde i angivna delar få hänvisa till propositionen.

Departementschefen.

1949 års skörd var i flertalet länder, liksom i Sverige, förhållandevis god. Detta förhållande har medfört att den förbättring av det allmänna livsmedelsläget i världen, vilken gjorde sig tydligt märkbar under år 1948, fortsatt även under det senaste året. Den tendens till sänkning av världsmarknadspriserna å olika slag av jordbruksprodukter och jordbruksförnödenheter, som gjort sig gällande under senare delen av år 1948 och första delen av år 1949, hejdades emellertid genom devalveringen hösten 1949. Priserna ha sedan dess legat högre än före devalveringen, uttryckt i svenska kronor. För vissa varor, såsom brödsäd, har prisstegringen motsvarat krondevalveringen.

För vårt lands del har försörjningsläget i fråga om livsmedel utvecklats gynnsamt under det senaste året. Främst tack vare det goda resultatet av 1949 års skörd har livsmedelsbehovet i fråga om flertalet jordbruksprodukter kunnat helt tillgodoses medelst inhemsk produktion. Beträffande vissa produkter, nämligen nötkött och socker, har dock ett ej oväsentligt underskott förelegat, vilket fått täckas medelst import. Å andra sidan har produktionen av vissa slag av jordbruksprodukter, främst ägg och ost, till och med överstigit det inhemska avsättningsutrymmet. Avsättningen av överskotten på utlandsmarknaden har stundom vållat svårigheter, vilka dock hittills kunnat övervinnas.

Försörjningsprogrammet för det kommande regleringsåret torde, liksom fallet varit under de senaste åren, böra utformas med utgångspunkt från att

livsmedelsbehovet i största möjliga utsträckning bör täckas medelst inhemsk produktion. Under förutsättning att skörden blir någorlunda normal torde man, såsom i det följande skall närmare beröras, med undantag för nötkött och socker kunna räkna med att detta önskemål skall kunna förverkligas och att dessutom i vissa fall överskott skola uppstå.

Vad först gäller brödsäden är den år 1949 med höstsäd besädda arealen ungefärligen lika stor som motsvarande areal närmast föregående år men avsevärt mindre än den genomsnittliga arealen åren närmast före kriget. En förhållandevis stor odling av vårvete är med hänsyn härtill önskvärd innevarande vår. Även om sistnämnda odling når samma omfattning som under år 1949 torde 1950 års brödsädsskörd vid normal skörd sannolikt komma att något understiga konsumtionsbehovet under nästa regleringsår. Några försörjningssvårigheter torde dock ej behöva vållas härav, eftersom brödsädslagren för närvarande äro ganska stora. En utvidgning av brödsädsodlingen framstår emellertid som önskvärd till ett kommande år, detta även i betraktande av att man därigenom skulle kunna ernå en viss lättnad för andra grenar av jordbruksproduktionen, där överskottsproblem nu föreligga eller kunna befaras uppstå. Av skäl som kommissionen angivit bör en sådan utvidgning få formen av en ökad höstveteodling.

Vad sockerförsörjningen angår torde den tecknade arealen innevarande år bliva avsevärt större än 1949 års men dock allttjämt mindre än vad som erfordras för att täcka den inhemska konsumtionen. Även här finnes alltså utrymme för en fortsatt produktionsökning, så långt tillgången på lämplig mark och på arbetskraft möjliggör en sådan.

Beträffande produktionen av mjölk och matfett har livsmedelskommissionen under förutsättning av normal skörd räknat med en i stort sett oförändrad kostam men med en fortsatt ökning av avkastningen per ko. Oljeväxtodlingen synes vidare komma att uppgå till närmast föregående års i och för sig höga siffra. I totalkalkylen har man räknat med att odlingen innevarande år skulle komma att stiga till omkring 170 000 hektar eller närmare 27 000 hektar mer än år 1949. Även om denna uppskattning på grund av stark utvintring av höstraps torde komma att visa sig för hög torde oljeväxtodlingen bland annat komma att giva en kvantitet fettråvaror för margarintillverkning, som i och för sig är tillräckligt stor för att tillsammans med smörproduktionen täcka det inhemska konsumtionsbehovet av matfett. I betraktande såväl härav som av mjölkproduktionens sannolika storlek kan det ur försörjningssynpunkt knappast anses påkallat att bibehålla den nuvarande standardiseringen av konsumtionsmjölkens fetthalt. En höjning av fetthalten hos konsumtionsmjölken skulle emellertid medföra en avsevärd prishöjning å denna vara. Med hänsyn till prisstabiliseringspolitiken torde en sådan åtgärd icke böra företagas under år 1950. Huruvida det därefter kan befinnas lämpligt att ändra de nuvarande standardiseringsbestämmelserna torde ännu vara omöjligt att avgöra.

Aggproduktionen har, såsom redan nämnts, innevarande regleringsår varit ej oväsentligt större än konsumtionen. Även under nästa regleringsår

torde man kunna räkna med att produktionen kommer att lämna ett visst exportöverskott.

Vad till slut angår försörjningen med köttvaror torde fläskproduktionen åtminstone i det närmaste komma att motsvara den inhemska konsumtionen, medan däremot en ganska betydande import av nötkött synes bliva erforderlig.

Sammanfattningsvis vill jag här erinra om att, enligt av livsmedelskommissionen gjorda beräkningar, jordbruksproduktionen under innevarande år torde täcka 99 procent av det totala konsumtionsbehovet av jordbruksprodukter i kalorier räknat och att siffran för nästa regleringsår under förutsättning av normal skörd väntas stiga till 100 procent. Härav representera omkring 3 procent den produktion som kan beräknas härröra från importerade fodermedel. Även om hänsyn tages härtill ligger den beräknade normproduktionen dock ej oväsentligt över vad som enligt 1947 års riksdagsbeslut ansågs lämpligt för att avsättningssvårigheter skulle undvikas. Riskerna för dylika svårigheter ökas självfallet genom att utvecklingen varit olika inom olika produktionsgrenar och att sålunda produktionen, såsom förut nämnts, inom vissa grenar redan nu ligger över vad som motsvarar det normala inhemska konsumtionsbehovet.

I och för sig är den starka expansion av jordbruksproduktionen, som dessa siffror vittna om, givetvis glädjande. Den har otvivelaktigt kraftigt bidragit till den förbättring av vårt lands ekonomiska läge, som ägt rum. Det förtjänar bland annat erinras om att särskilt under senaste och innevarande år en siffermässigt ganska betydande export av jordbruksprodukter ägt rum. Samtidigt kan man emellertid ej bortse från att utvecklingen kan komma att skapa vissa avsättningssvårigheter med hänsyn till att möjligheterna att i fortsättningen avyttra eventuella överskott utomlands till skäligen priser måste betecknas som ovissa. Jag vill i detta sammanhang påpeka att 1947 års riksdags beslut innebär att jordbruket bör ha företrädesrätt att till skäligen priser avsätta sin produktion på den inhemska marknaden men att statsmakterna däremot ej skola ikläda sig någon garanti för avsättningen av eventuella exportöverskott och sålunda ej heller någon absolut garanti för att en viss prisnivå skall kunna hållas.

På tal om principerna för jordbruksregleringen må i detta sammanhang jämväl erinras om den betydelse, som Sveriges anslutning till Havanastadgan (ITO) och det allmänna tull- och handelsavtalet (GATT) kan komma att få för utformningen av de prisreglerande åtgärderna. På sätt framgår av den redogörelse, som livsmedelskommissionen utarbetat och vilken fogats såsom bilaga till detta protokoll, påverkar anslutningen till dessa internationella överenskommelser ej grundlinjerna för 1947 års riksdagsbeslut men kan däremot i någon mån begränsa valet av medlen för genomförande av detta beslut.

Framför allt gäller detta användningen av kvantitativa importregleringar. Bland annat med hänsyn härtill bör Kungl. Maj:t redan från och med nästa regleringsår, i den mån så visar sig erforderligt, äga förordna om utta-

gande av sådana export- och importavgifter å jordbruksprodukter, som enligt 1947 års riksdags principbeslut angående riktlinjerna för jordbrukspolitikerna skola kunna användas såsom medel i den prisreglerande verksamheten. Likaså bör Kungl. Maj:t, i enlighet med vad som förutsatts i nyssnämnda principbeslut, äga meddela föreskrifter om utbetalande av sådana exportbidrag, som i realiteten ha karaktären av restitution av importavgifter. Jag förutsätter givetvis, att vid användningen av dessa befogenheter skola beaktas de förpliktelser, som Sverige iklätt sig genom sin anslutning till nyssnämnda internationella överenskommelser.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i övrigt meddela de bestämmelser, som kunna erfordras i fråga om redovisningen och användningen av nu nämnda bidrag och avgifter.

Under åren 1943—1948 har Kungl. Maj:t varje år meddelat beslut angående prissättningen på jordbrukets produkter för nästkommande regleringsår. Besluten ha byggt på särskilda prognoser angående jordbrukets inkomster och utgifter under sagda regleringsår, vilka upprättats av en för ändamålet tillsatt delegation och granskats bland annat inom livsmedelskommissionen och dess råd. Prognoserna ha omräknats en eller flera gånger under regleringsårets lopp, sedan det faktiska skörderesultatet kunnat överblickas. Justering av de på våren fastställda priserna har därvid i allmänhet kunnat ske under vissa i besluten om vårprissättningen angivna förutsättningar. På liknande sätt förfors även våren 1949. Det prisbeslut, som då meddelades, avvek dock från de tidigare så tillvida, att den definitiva prissättningen i fråga om mjölk och mejeriprodukter och därmed även den definitiva prisavvägningen beträffande jordbruksproduktionen i dess helhet uppsköts till hösten.

En prognos av nu angiven innebörd har i sedvanlig ordning upprättats och granskats även innevarande år. Densamma utvisar ett kalkylmässigt inkomstöverskott å 56 miljoner kronor, därest räntekostnadsposten beräknas helt enligt hittills tillämpade grunder, men ett underskott å 21, alternativt 22,5 miljoner kronor, därest sagda post beräknas med hänsynstagande till den ökning av kapitalvolymens värde, som inträtt efter basåret 1938/39.

Anmärkas må att å prognosens inkomstsida uppförts statliga pristillägg till samma belopp som de, vilka beviljats för innevarande regleringsår, med undantag av dels det belopp å 20 miljoner kronor, vilket nu utgår till mjölkproduktionen såsom kompensation för den innevarande år vidtagna sänkningen av priserna å oljeväxtfrö, och dels det belopp å 6 miljoner kronor, vilket nu utgår såsom särskilt mjölkpristillägg i vissa delar av riket och närmast har karaktären av ett missväxtbidrag.

Vid de överläggningar, som i anslutning till denna prognos ägt rum mellan statens livsmedelskommission, å ena, samt representanter för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk, å andra sidan, har uppnåtts enighet om de grunder, som borde tillämpas för prissättningen å jordbrukets produkter under regleringsåret 1950/51. Överenskommel-

sen har godkänts utav Kungl. Maj:t genom beslut den 21 april 1950. Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan innebär, som tidigare angivits, att nuvarande prisnivå för jordbrukets produkter — med undantag för vissa avsättningsmässigt betingade justeringar — skall bibehållas i stort sett oförändrad.

Den sålunda godkända överenskommelsen innebär, såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen, bland annat att man i princip godtagit, att ränteposten skall beräknas med beaktande av bland annat den kostnadsstegring, som är en följd av ökningen av kapitalvolymens värde efter basåret 1938/39 samt att härvid skall tillämpas den metod, som i LK-delegationens beräkningar betecknats såsom alternativ A. Angående den närmare innebörden av sagda metod torde jag få hänvisa till propositionen nr 212/1949. Man har emellertid samtidigt enats om att tillämpningen av denna princip med hänsyn till prisstabiliseringspolitiken icke skall få föranleda ökning av produktpriserna, så länge den nuvarande stabiliseringspolitiken tillämpas.

Jordbruket har vidare förbundit sig att icke kräva någon utjämning vare sig av det kalkylmässigt föreliggande underskottet av 21 miljoner kronor eller av den ökning därav, som uppkommer genom vissa i överenskommelsen angivna prisjusteringar och vilka för jordbruket beräknats medföra ett underskott av något över 10 miljoner kronor. Beträffande innebörden av dessa prisjusteringar torde jag få hänvisa till den förut lämnade redogörelsen för överenskommelsens innehåll.

Vid ett bedömande av överenskommelsen måste självfallet också uppmärksammas, att jordbruket förbehållit sig rätt att påkalla täckning för de särskilda kostnadsökningar (exempelvis i form av ökade löner till lejd och egen arbetskraft), vilka kunna uppkomma till följd av stabiliseringspolitikens upphörande eller modifiering.

Överenskommelsen synes i och för sig vara av beskaffenhet att kunna godtagas av det allmänna. Såsom i densamma påpekats, överensstämmer den där tillämpade metoden i fråga om beräkningen av räntekostnadsposten med den ståndpunkt, som Kungl. Maj:t intagit i sitt den 29 december 1949 meddelade beslut angående grunder för lönsamhetsberäkningar i prisärenden. Jag vill emellertid påpeka, att enligt sistnämnda beslut de i detsamma godkända nya principerna för lönsamhetsberäkningar icke utan vidare skola få föranleda krav på prishöjningar utan att det slutliga avgörandet av dylika krav måste bli beroende på en skälighetsprövning, verkställd med ledning av de direktiv för den prisreglerande verksamheten som äro eller framdeles kunna bli givna. Vad vidare angår det förbehåll, som från jordbrukets sida gjorts med tanke på ett slopande eller en modifiering av stabiliseringspolitiken, vill jag framhålla, att utrymmet för en allmän inkomstökning efter utgången av innevarande år måste anses begränsat. Man bör vidare självfallet även vid ett frångående av den nuvarande stabiliseringspolitiken söka förebygga en allmän prisstegring. Även om hänsyn toges till dessa förhållanden finner jag det emellertid rimligt att ett dylikt förbehåll göres. Frågan, i vad mån jordbruket vid ett slopande eller en modifiering

av sagda politik bör erhålla kompensation för de kostnadsökningar, som kunna förledas därav, bör alltså bliva beroende av resultatet av de överväganden, som då kunna komma att äga rum. Därvid bör då jämväl, på sätt angivits i beslutet den 29 december 1949, prövas i vad mån den ändrade principen beträffande beräkning av räntekostnadsposten bör få inverka på prissättningen på jordbrukets produkter.

Kommissionen har uttalat att överenskommelsen innebure, att den s. k. 4-procentsregeln med stor sannolikhet icke komme att bli tillämplig under nästkommande regleringsår. Rörande denna fråga vill jag framhålla, att spörsmålet om tillämpning av sagda regel torde få upptagas vid sådana överläggningar, som jordbruket förbehållit sig att påkalla vid ett slopande eller en modifiering av den nuvarande stabiliseringspolitiken.

Det bör därvid bemärkas att det i händelse av svag skörd måste anses obilligt om jordbruket, samtidigt som inkomstförbättring för övriga samhällsgrupper vore att emotse, skulle få vidkännas den inkomstminskning, som skulle följa av regelns tillämpning. Å andra sidan torde det samhällsekonomiska läget, även om skörden skulle bli god, knappast medge att jordbruket utöver den kompensation, som kan komma att utgå för en uppräknings av arbetskostnadsposten eller andra kostnadsökningar till följd av stabiliseringspolitikens upphörande eller modifiering, skulle erhålla ytterligare inkomsthöjning genom regelns tillämpning.

Vissa speciella svårigheter föreligga denna gång, då det gäller att uppdraga de närmare riktlinjerna för den prisreglerande verksamheten på jordbrukets område under nästa regleringsår. Dessa svårigheter sammanhånga med den situation, som kan uppstå då den nuvarande stabiliseringspolitiken slopas eller modifieras. Härvidlag är först att beakta det nyss nämnda förbehållet om rätt att påkalla kompensation för kostnadsökningar, som från jordbrukets sida gjorts med tanke på denna situation. Även bortsett härifrån reser emellertid ett frångående av den nuvarande stabiliseringspolitiken problem för jordbruksregleringen. Det synes nämligen nödvändigt att man då prövar, i vad mån det nuvarande systemet med statliga pristillägg för vissa jordbruksprodukter, vilket tillkommit i syfte att hålla konsumentpriserna på en lägre nivå än som motsvarar producentpriserna, bör begränsas eller ej. Jag återkommer till denna fråga vid behandlingen av utformningen av regleringsåtgärderna för de olika slagen av jordbruksprodukter. Redan här vill jag emellertid anmärka att det, med hänsyn till ovissheten om hur den allmänna ekonomiska politiken kan komma att utformas efter utgången av innevarande år, icke synes möjligt att redan nu uppdraga några bestämda riktlinjer för lösningen av ifrågavarande problem. Helt allmänt vill jag härjämte framhålla, att man enligt min mening torde få tänka sig, att avvecklingen av ifrågavarande pristillägg skall ske successivt. I betraktande av den ovisshet, som nu råder på denna punkt, synes det vidare lämpligt att vid beräkningen av anslagsbehovet bortse från den inverkan, som ett frångående av den nuvarande stabiliseringspolitiken kan få på pristilläggen.

I propositionen nr 212/1949 berördes frågan om det nu utgående statliga stödet åt säsongmässig lagring av smör, kött och fläsk samt ägg borde bibehållas eller, såsom förutsatts i 1947 års principbeslut, avvecklas. Jag uttalade då rörande denna fråga att det av vissa skäl syntes nödvändigt att stödet skulle bibehållas tills vidare. Dock borde de förberedelser vidtagas, som erfordrades för att stödet skulle kunna avvecklas så snart förutsättningar härför förelågo. Bland annat borde den avsedda export- och importföreningen för ägg omedelbart komma till stånd. Tidpunkten, då motsvarande förening för kött och fläsk borde bildas och träda i verksamhet, borde få bli beroende på beslut av Kungl. Maj:t. Någon erinran mot dessa uttalanden gjordes ej av riksdagen.

Nämnda import- och exportförening för ägg har numera bildats. En av livsmedelskommissionen gjord ansökan om bemyndigande för densamma att uppdraga åt föreningen att i enlighet med de allmänna riktlinjer för prisregleringen, som fastställts eller kunna komma att fastställas av statsmakterna, handhava export och eventuell import av ägg, är för närvarande under Kungl. Maj:ts prövning. Rörande bildandet av en motsvarande förening för kött och fläsk ha förberedande diskussioner förts.

Såsom livsmedelskommissionen framhållit i sin skrivelse torde emellertid ett slopande av det nuvarande statliga stödet åt säsongmässig lagring av animaliska produkter förutsätta ett friare prisbildningssystem än det, som kan tillämpas så länge den nuvarande stabiliseringspolitiken består. Med hänsyn härtill torde man nu böra förutsätta att dylikt lagringsstöd skall utgå tills vidare även under regleringsåret 1950/51. Kungl. Maj:t bör dock äga befogenhet att begränsa eller slopa detta stöd, därest så visar sig lämpligt i samband med en övergång till ett system med friare prisbildning på ifrågavarande produkter.

I anslutning till vad som gällt under senare år och med hänsyn till ovissheten om den blivande ekonomiska utvecklingen och det framtida försörjningsläget torde Kungl. Maj:t liksom hittills böra äga befogenhet att, inom den anslagsram som kan komma att anvisas, handhava jordbruksregleringen och vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma. Skulle det befinnas erforderligt att taga i anspråk statsmedel utöver vad som av riksdagen ställts till förfogande, bör frågan givetvis underställas riksdagen. Därest på grund av det förbehåll, som från jordbrukets sida gjorts om rätt att påkalla täckning för kostnadsökningar till följd av stabiliseringspolitikens upphörande eller modifiering, fråga skulle uppkomma om mera avsevärda ändringar i grunderna för prisregleringen, torde beslutet härom likaledes böra underställas riksdagen.

Då prognosen angående jordbrukets inkomster och kostnader avser tiden från och med den 1 september 1950 till och med den 31 augusti 1951 torde Kungl. Maj:ts nu nämnda befogenheter böra gälla till och med sistnämnda dag. Erinras må i detta sammanhang att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna, med undantag av förordningen den 10 juli

1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost, gälla tills vidare. Till frågan om förlängning av nämnda förordning, vars giltighetstid utgår den 31 augusti 1950, återkommer jag på tal om utformningen av mjölk- och matfettsregleringen. I samband därmed torde jag även få upptaga frågan om vissa av livsmedelskommissionen föreslagna ändringar i förordningen den 30 juni 1944 (nr 459) angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m. Övriga av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgår vid slutet av innevarande regleringsår, torde, liksom hittills skett, där ej annat särskilt angives, böra förlängas för ytterligare ett år.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till de föreliggande spörsmålen övergår jag till att behandla de grunder, som i fortsättningen synas böra tillämpas beträffande jordbruksregleringen.

Brödsädsregleringen.

Livsmedelskommissionen har i sitt förslag till utformningen av regleringsåtgärderna i fråga om brödsäd och fodermedel, i likhet med Svenska spannmålsaktiebolaget, utgått från att bolaget även under nästa regleringsår skall handhava importen av dessa varor. På sätt framgår av spannmålsbolagets skrivelse den 7 mars 1950 har det från handels sida gjorts gällande, att tiden nu kunde vara inne att överföra importen och försäljningen av nämnda varor från bolaget till det enskilda näringslivet. Enligt min mening är emellertid det handelspolitiska läget och läget i övrigt på världsmarknaden icke sådant, att en dylik åtgärd ännu kan ifrågakomma.

Vad kommissionen anfört om lämpligheten av att slopa utfodringsförbudet på brödsäd föranleder ingen erinran från min sida. Jag torde senare få anmäla denna fråga för Kungl. Maj:t. I anslutning till hävandet av utfodringsförbudet torde vederbörande centrala prisregleringsorgan böra er hålla befogenhet att meddela sådana förmalningsbestämmelser, som erfordras för att reglera avsättningen av olika slag av inhemsk brödspannmål.

I fråga om utformningen av prisregleringen för brödsäd har livsmedelskommissionen föreslagit vissa ändringar i det system, som tillämpats under de senaste åren. Förslaget innebär bland annat, att fasta inlösningspriser ej skola tillämpas utan att i stället vissa garantipriser skola fastställas genom avtal mellan spannmålsbolaget samt spannmålshandlare och kvarnar. Dessa garantipriser skola uppbyggas enligt en under året successivt stigande skala och gälla endast å ett begränsat antal prisorter. Å övriga platser komma spannmålspriserna då i allmänhet att understiga garantipriserna med belopp, motsvarande fraktkostnaden till närmaste prisort. Samtidigt skall emellertid den genomsnittliga prisnivån för brödsäd justeras upp med ett belopp, motsvarande den fraktkostnad som jordbruket skulle få bära till följd av minskningen av antalet prisorter. Den föreslagna omläggningen innebär ett steg i riktning mot det prisregleringssystem, som förutsatts i 1947 års principbeslut, och skulle bland annat möjliggöra en väsentlig rationalisering av det nuvarande systemet för spannmålstransporterna. Även ur administrativ

synpunkt innebär förslaget en betydande förenkling, vilken bland annat skulle möjliggöra en avsevärd minskning av spannmålsbolagets personalbehov. För min del har jag intet att erinra mot kommissionens förslag.

Vad angår valet av prisorter vill jag framhålla att den avsedda effekten av omläggningen minskas, därest prisorterna utvidgas utöver vad som i kommissionens skrivelse i första hand förordats. Jag vill dock ej motsätta mig förslaget, att även Örebro under nästa regleringsår skall få utgöra prisort ehuru med ett lägre garantipris än kustprisorterna.

De spörsmål om fastställande av vissa handelsmarginaler, som uppkomma vid ett genomförande av förslaget, torde få upptagas av kommissionen i samråd med priskontrollnämnden.

Vidtages den nu förordade omläggningen av prisregleringen i fråga om brödsäd, torde något behov ej längre föreligga av att bibehålla det nuvarande systemet med auktoriserade handlande.

Såsom kommissionen anfört torde skalan för den successiva stegringen av brödsädspriserna under regleringsåret 1950/51 böra utformas något anorlunda än som skett under innevarande regleringsår. Hänsyn härtill bör tagas vid fastställande av ingångsnivån för garantipriserna.

Med hänsyn till önskvärdheten av att priserna på höstvetete, höstråg och vårvete skola fastställas före höstsådden erhöi Kungl. Maj:t våren 1949 av riksdagen bemyndigande att redan sommaren 1949 fastställa priserna å dessa produktslag för regleringsåret 1950/51. Bemyndigandet utnyttjades på så sätt, att prisrelationen mellan de olika spannmålslagen fastställdes. Motsvarande befogenhet torde böra utverkas för nästa regleringsår. Vad angår de prisrelationer, som böra gälla under regleringsåret 1951/52, vill jag redan nu framhålla att det av skäl som kommissionen anfört synes önskvärt att höstvetetodlingen skall stimuleras och att därför den nuvarande prisdifferensen mellan höstvetete och vårvete bör minskas med beaktande av vad som därom anförts i kommissionens skrivelse.

Prisfallsersättning för viss del av de lager av brödsäd, som inneligga hos kvarnarna vid utgången av regleringsåret 1949/50, torde böra utgå enligt i huvudsak samma bestämmelser, som tidigare gällt.

Regleringen av fodersäd och andra fodermedel.

Några ransoneringsbestämmelser i fråga om fodermedel finnas ej för närvarande och även prispbildningen å fodermedel är i huvudsak fri. För importerad fodersäd ävensom för oljekraftfoder och importerat kli fastställer dock livsmedelskommissionen de priser, som skola tillämpas i vissa importhamnar. Någon anledning att räkna med återinförande av ransonering eller med en utvidgning av priskontrollen synes icke föreligga. Det innevarande år tillämpade systemet med fraktbidrag för fodermedel till Norrland torde böra bibehållas med den jämkningen att den grundfrakt, som mottagaren skall bära, bör höjas från 75 öre till 1 krona 25 öre per deciton.

Med hänsyn till produktionsutvecklingen synes det nödvändigt att priserna å importerade fodermedel i högre grad än hittills skola anpassas efter

de verkliga importkostnaderna. Jag har följaktligen intet att erinra mot kommissionens förslag om en höjning av priset på oljekraftfoder med högst 4 kronor per deciton. Jämväl priserna på kli och majs ävensom importerad fodersäd torde, därest så kan anses påkallat, få justeras uppåt i motsvarande mån. I och med att Kungl. Maj:t godkänt den med jordbrukets organisationer träffade prisuppgörelsen har kommissionen erhållit bemyndigande att genomföra nämnda prisändringar omedelbart.

Från jordbrukarehåll har i anslutning till överenskommelsen i prisfrågorna uttalats, att det mindre jordbruket om möjligt borde beredas kompensation i någon form för en dylik prishöjning. Med anledning härav vill jag framhålla att det enligt min mening bör undersökas, vad prishöjningen i realiteten kommer att betyda för de mindre jordbruket. Skulle det därvid visa sig, att den i allmänhet kommer att medföra en mera påtaglig belastning för dessa, torde möjligheten att bereda dem kompensation härför böra övervägas. Jag torde senare få återupptaga denna fråga.

Det inköpspris som spannmålsbolaget tillämpar för oljekraftfoder av svenskt frö torde böra bibehållas oförändrat, d. v. s. utgöra 40 kronor per deciton.

Vad som anförts angående behovet av en reglering av tillverkningen av oljekraftfoder och vissa specialfodermedel föranleder ingen erinran från min sida. Bestämmelserna om sådan reglering böra, såsom kommissionen påpekat, icke längre grundas på de under krigsåren utfärdade beslagsgörelserna utan på särskild författning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda härför erforderliga bestämmelser. Dessa böra emellertid betraktas som ett provisorium i avvidan på den definitiva reglering av frågan, som bör ske genom att lagen den 30 september 1938 (nr 611) om handel med fodermedel sättes i kraft. Innan så kan ske torde emellertid en allmän översyn av lagen böra företagas. Jag ämnar senare anmäla denna fråga för Kungl. Maj:t.

Potatisregleringen.

Jag torde få erinra om att Kungl. Maj:t den 7 oktober 1949 bemyndigat livsmedelskommissionen att med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. träffa överenskommelse om föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse under tiden den 1 oktober 1949—den 30 september 1950 i huvudsaklig överensstämmelse med upprättat förslag till avtal. Sådant avtal har senare träffats mellan kommissionen och föreningen. Kungl. Maj:t har emellertid vid sitt bemyndigande gjort förbehåll om att den i avtalets 7 § av kommissionen gjorda utfästelsen vinner riksdagens godkännande. Avtalet innebär, bland annat, att föreningen inköper den mängd potatisstärkelse, som framställes enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 300 000 deciton, med undantag av vad som erfordras till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer. Härjämte förklarar sig föreningen villig att, i den mån livsmedelskommissionen så påfordrar, importera stärkelse

och stärkelseprodukter samt sälja importerad vara utan anspråk på handelsvinst. Enligt 7 § i avtalet åtager sig kommissionen — under förutsättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1950/51 — att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla dels minst 68 kronor 75 öre per deciton för den 1 oktober 1950 inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, dock med avdrag av 30 000 deciton, dels ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, utom 30 000 deciton, under tre månader, räknat från och med den 1 oktober 1950. De enligt 7 § av kommissionen gjorda åtagandena torde nu böra underställas riksdagen.

I fråga om fabrikspotatis innebär Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan, enligt vad förut nämnts, att odlarpriset sänkes med ett öre per hektoliter och stärkelseprocent. Såsom kommissionen angivit bör härjämte möjligheten undersökas att ytterligare sänka potatismjölspriiset genom reducering av stärkelsefabrikernas och deras centralförenings marginaler.

Kommissionen har vidare upptagit frågan om den utsträckning, i vilken potatis bör få användas för tillverkning av sprit. Den har härvid anfört att de försörjningspolitiska skälen för en begränsning av användningen av potatis för sagda ändamål numera få anses ha bortfallit i händelse av normal skörd, och att det följaktligen ej längre är befogat att vidmakthålla beslaget på potatis och de på detta beslag grundade inskränkningarna i rätten att använda potatis för tillverkning av sprit. I stället har kommissionen förordat, att man skall återgå till den princip, som faststälts av 1934 års riksdag, d. v. s. bereda brännerierna avsättning för en mängd potatissprit, som svarar mot brännvinskonsumtionen. Samtidigt har kommissionen ifrågasatt, att skillnaden i råvarupriset på potatisbrännvin och cellulosabrännvin skulle få slå igenom vid fastställandet av utförsäljningspriset å varan. Kommissionen har vidare förutsatt att statens jordbruksnämnd skulle äga begränsa den kvantitet potatis, som skulle få användas för brännvinstillverkning, om felslagen skörd eller andra förhållanden så påkallade. Sådan begränsning borde emellertid endast i undantagsfall få till följd, att tillverkningen av potatisbrännvin komme att understiga 24 miljoner liter per år.

Frågan om ändring i grunderna för fastställande av utförsäljningspriset å potatisbrännvin torde ej böra upptagas i detta sammanhang. Däremot synes det lämpligt att man, sedan försörjningsläget numera blivit i stort sett normalt, ånyo skall tillämpa de av 1934 års riksdag godkända principerna i fråga om avsättningsgaranti för potatisbrännvin, dock med den modifikationen att vederbörande centrala regleringsorgan bör äga befogenhet att begränsa användningen av potatis för sprittillverkning, då så är påkallat ur försörjningssynpunkt. Vad kommissionen anfört om den undre gräns för tillverkningen, som om möjligt bör beaktas, föranleder ingen erinran från min sida. Frågan om hävande av beslaget å potatis torde jag senare få nämna för Kungl. Maj:t.

Äggregleringen.

I fråga om äggproduktionen innebär Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan, såsom förut nämnts, att äggpriset bör få fritt svänga mellan ett bottenpris av 1 krona 80 öre per kilogram och ett högsta pris av 3 kronor per kilogram till producenter i södra Sverige. Vad livsmedelskommissionen anfört angående den närmare utformningen av äggregleringen föranleder ingen erinran från min sida. Liksom den övre prisgränsen under särskilda omständigheter bör kunna höjas bör emellertid det allmänna ej heller ha ovillkorlig skyldighet att stödja det nyss angivna bottenpriset, utan åtgärder i denna riktning böra vidtagas endast i den mån de kunna sägas vara ur allmänt ekonomiska synpunkter försvarbara. Skulle den övre prisgränsen ha höjts under viss tid, torde vidare hänsyn böra tagas därtill, därest under en annan del av regleringsåret mera omfattande åtgärder skulle erfordras för att stödja bottenpriset.

Köttvaruregleringen m. m.

Såsom tidigare antytts torde i vart fall under större delen av nästa regleringsår produktionen av fläsk komma att täcka det inhemska konsumtionsbehovet, medan däremot ett ganska betydande underskott kommer att föreligga beträffande kött. Bland annat med hänsyn till denna bristande jämvikt mellan tillgång och efterfrågan på köttvaror synes det icke vara möjligt att övergå till helt fri prisbildning på köttvaror så länge den nuvarande stabiliseringspolitiken fullföljes. Jag förordar därför att, på sätt kommissionen föreslagit, prisregleringen på köttvaror tills vidare skall bibehållas och utformas i huvudsak på samma sätt som under innevarande regleringsår. Därest prisbildningen ej lämnas fri, torde ej heller det statliga lagringsstödet böra helt borttagas. Jag har intet att erinra mot kommissionens förslag att stöd för lagring av kött och fläsk skall lämnas för den händelse priset på någon varugrupp skulle understiga den fastställda medelprisnivån med mer än 10 procent.

Så länge prisstabiliseringspolitiken fullföljes torde jämväl det statliga pristillägget för fläsk böra bibehållas. I samband med en modifikation eller ett slopande av denna politik torde emellertid frågan om bidragets bibehållande få övervägas på nytt. Jämväl frågan om prisbildningssystemet över huvud taget på kött och fläsk bör i sådant fall omprövas. Kungl. Maj:t torde därvid böra äga befogenhet att närmare utforma systemet på sätt finnes lämpligt med hänsyn bland annat till marknadsförhållandena.

Med hänsyn till den fortgående minskningen av fårstammen och till att stödet av ullproduktionen icke fått den omfattning, som från början avsetts, synes en ökning av detta stöd motiverad. Jag har intet att erinra mot att subventionen ökas till 1 krona per kilogram. För ändamålet torde böra beräknas ett belopp av 100 000 kronor eller hälften av det belopp, som avsetts för ändamålet under innevarande budgetår.

Oljeväxtregleringen.

Av olika skäl torde en betydande inhemsk odling av oljeväxter vara önskvärd även framgent. Statsmakterna böra därför vara beredda att stödja denna odling även i fortsättningen. Liksom i fråga om brödsäden synes det önskvärt att prissättningen på oljeväxter skall ske i god tid före höstsådden. Detta gäller framför allt de höstsådda oljeväxterna.

Av skäl som nu anförts torde Kungl. Maj:t redan nu böra erhålla bemyndigande att fastställa odlarpriset för höstraps av 1951 års skörd. Det av kommissionen föreslagna odlarpriset för sådan höstraps innebär en betydande sänkning i förhållande till det pris, som gäller för innevarande år. Mot kommissionens förslag, vilket skulle medföra att kostnaden för produktion av inhemsk rapsolja skulle komma att rätt betydligt understiga nu gällande importprisläge, har jag intet att erinra. Jag kan även i övrigt i huvudsak ansluta mig till vad kommissionen anført. Jag anser sålunda odlarpriset per kilogram levererat frö med 18 procents vattenhalt och 96 procents renhet böra fastställas till 66 öre för höstraps. Hinder bör dock ej möta att Kungl. Maj:t, om så skulle visa sig önskvärt, exempelvis på grund av utvintringen av höstraps av 1950 års skörd eller på grund av att möjligheterna till export av rapsfrö eller rapsolja bedömas gynnsamt, justerar priset uppåt, dock högst till 70 öre per kilogram. Jag förutsätter härvid att odlarpriset i sin helhet skall inräknas i jordbrukskalkylen.

Det definitiva garantipriset på höstraps, vilket avser till oljefabrikerna levererat frö med 9 procents vattenhalt, torde Kungl. Maj:t senare få fastställa. Garantipriser på vårraps, linfrö och frö av vitsenap torde få bestämmas i anslutning till priset på höstraps.

För att eventuellt uppkommande överskottspartier av frö av Fiskebyse- nap, vallmofrö och hampfrö skola kunna tillgodogöras för oljeutvinning, bör härjämte livsmedelskommissionen äga befogenhet att föranstalta om inlösen av dessa fröslag till priser, som avvägas med hänsyn till oljehalten. Enahanda befogenhet bör tillkomma kommissionen även beträffande andra oljehaltiga fröslag, till exempel solros, soja, crambe, lindådra med flera. I fråga om icke kontraktsodlade fröpartier bör emellertid hinder icke möta mot att inlösningspriserna fastställas till lägre belopp än de priser, som skola utgå till kontraktsodlare.

I en den 14 december 1949 ingiven framställning från Västra Sveriges, Östergötlands och södra Södermanlands samt mellersta Sveriges spannmåls-handlareförening har ändring begärts i det nu tillämpade systemet beträffande organisationen av odlingen av oljeväxter. Vidare har Svenska foder- ämnes- och spannmålsimportörernas förening i skrivelse den 5 april 1950 hemställt om utredning i frågan. För 1950 års skörd av oljefrö torde dock redan av praktiska skäl det hittills tillämpade systemet böra bibehållas. Där- emot finner jag det önskvärt att frågan om möjligheten och lämpligheten av att övergå till ett friare system för odlingen skall noggrant övervägas till ett kommande år. Det torde få ankomma på statens jordbruksnämnd att när-

mare pröva denna fråga i samråd med representanter för de berörda intressenterna.

Regleringen av handeln med mjölk, mejeriprodukter och fettvaror.

Såsom förut antytts torde de nu gällande statliga regleringsåtgärderna på detta område, vilka främst avse att reglera fetthalten i mjölk och vissa andra mejeriprodukter, i stort sett böra bibehållas oförändrade. Det bör emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att under hänsynstagande till utvecklingen av det ekonomiska läget och försörjningsläget besluta om åtgärdernas fortsatta bestånd eller om de ändringar däri, som kunna anses påkallade.

Kungl. Maj:ts den 21 april 1950 meddelade beslut om jordbrukets prisfrågor innebär, såsom förut nämnts, att allmänt mjölkpristillägg bör utgå enligt nuvarande grunder även under regleringsåret 1950/51. Även extra mjölkpristillägg böra enligt Kungl. Maj:ts nyssnämnda prisbeslut utgå enligt samma grunder som hittills med den jämkning som skall beröras i det följande. Däremot skola ej de särskilda missväxtbidrag å tillhopa 6 miljoner kronor, vilka nu utgå främst till vissa delar av Norrland, bibehållas efter utgången av innevarande regleringsår.

Kostnaderna för utbetalande av allmänna och extra mjölkpristillägg under nästa regleringsår ha uppskattats till omkring 141 miljoner kronor.

För innevarande budgetår har avsetts ett belopp av 6 miljoner kronor till förbättring av mjölkhandelns marginaler. Av skäl som kommissionen anfört torde detta subventionssystem böra avvecklas så snart förutsättningar därför föreligga. Man synes emellertid böra räkna med att detsamma behöver bibehållas under återstoden av år 1950. Liksom hittills böra vidare även under nästa regleringsår utgå dels s. k. merfrakttillägg, dels s. k. regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, dels viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, dels bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där transportkostnaderna per kilogram mjölk äro särskilt höga.

Beträffande grunderna för utbetalande av dessa bidrag torde annan ändring ej böra göras än att körlinjebidrag, i enlighet med vad som förutsatts i överenskommelsen mellan livsmedelskommissionen samt jordbrukets fackliga och ekonomiska centralorganisationer, bör utgå endast då den genomsnittliga kostnaden för transporten under månaden överstiger 1,5 öre per kilogram mjölk. Med hänsyn till svårigheten att bedöma medelsbehovet för de olika ändamålen torde bidragen, på sätt skett under de senaste budgetåren, böra sammanföras till ett anslagsbelopp. Detta anslagsbelopp torde, såsom livsmedelskommissionen föreslagit, böra beräknas till 5,5 miljoner kronor. Kungl. Maj:t synes böra äga disponera ifrågavarande anslag även för tillgodoseende av annat ändamål än förut berörts, därest detsamma är av särskild betydelse för mjölkförsörjningens ordnande. Motsvarande befogenhet tillkommer för närvarande Kungl. Maj:t.

I samband med den nu angivna ändringen i bestämmelsen om körlinjebidrag bör, såsom livsmedelskommissionen föreslagit, det extra mjölkpristillägget höjas med 5 öre per kilogram mjölkfett.

Vad kommissionen har anfört angående justeringar av ostpriset samt av de nu utgående avgifterna för denna vara kan jag godtaga.

Kungl. Maj:t bör alltjämt äga bemyndigande dels att uttaga accis och tilläggsaccis å sådana varor, som avses i förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror, dels ock att upptaga en rörlig clearingavgift vid import av fettämnen, motsvarande i varje särskilt fall skillnaden mellan normalpriset och den faktiska anskaffningskostnaden för varan i fråga. Den i kommissionens skrivelse omförmälda framställningen om tillsättande av en särskild kommitté för utredning av frågan om en omläggning av clearing- och accissystemet torde chefen för finansdepartementet i annat sammanhang komma att anmäla för Kungl. Maj:t.

Förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost, vars giltighetstid utgår den 31 augusti 1950, torde böra erhålla förlängd giltighet. Det synes lämpligt att förordningen, vilken hittills förlängts för ett år i taget, får gälla tills vidare. I enlighet härmed har inom jordbruksdepartementet utarbetats förslag till förordning om fortsatt giltighet av nyssnämnda förordning.

Kommissionen har vidare föreslagit vissa ändringar i förordningen den 30 juni 1944 (nr 459) angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m. Förslaget innebär dels en höjning av maximiavgiften från 1 krona 50 öre till 5 kronor per kilogram smör, dels en utvidgning av förordningens tillämpningsområde på så sätt att avgift skall kunna uttagas även då osaltat margarin och andra obearbetade fettämnen användas för framställning av fettemulsion, vilken skall användas i tillverkarens egen rörelse. Mot den föreslagna höjningen av maximiavgiften har jag intet att erinra. Däremot föreligger enligt min mening ej tillräcklig anledning att utvidga förordningens tillämpningsområde på sätt kommissionen föreslagit. Sistnämnda fråga torde böra upptagas i samband med en allmän omprövning av det nuvarande accissystemet. I enlighet med det anförda har inom departementet utarbetats förslag till förordning om ändring i ifrågavarande förordning den 30 juni 1944.

Nu nämnda båda författningsförslag torde få föreläggas riksdagen för antagande.

Konstgödselregleringen.

Under de förutsättningar, som livsmedelskommissionen angivit, anser jag att den nu tillämpade prisregleringen å konstgödselmedel samt subventioneringen av vissa slag av dylika varor bör slopas. Ändringen torde av praktiska skäl böra genomföras redan vid ingången av nästa gödselår, d. v. s. den 1 juli 1950. Även i övrigt kan jag biträda vad kommissionen här anfört.

Kostnader för Svenska spannmålsaktiebolaget.

I årets statsverksproposition har till kostnader för bolagets verksamhet för budgetåret 1950/51 upptagits ett beräknat belopp av 20 miljoner kronor. I sin skrivelse den 7 mars 1950 till livsmedelskommissionen har bolaget angivit, att utav tidigare av riksdagen anvisade medel i runt tal 56 miljoner kronor funnes disponibla för täckande av bolagets kostnader under åren 1949/50 och 1950/51. Kostnaderna för dessa båda verksamhetsår har bolaget uppskattat till 45 respektive 41 miljoner kronor. Med hänsyn härtill har bolaget funnit ett anslag å 30 miljoner kronor erforderligt för regleringsåret 1950/51.

Livsmedelskommissionen har för sin del ansett ett anslag å 25 miljoner kronor tillräckligt. Härvid har kommissionen å ena sidan räknat med en ökning av bolagets omkostnader med omkring 10 miljoner kronor, beroende på att kommissionen ansett bolagets inköpspris för inhemskt oljekraftfoder böra bestämmas till 40 kronor per deciton, samt å andra sidan räknat med en stegring av bolagets inkomster med omkring 15 miljoner kronor till följd av de av kommissionen föreslagna prishöjningarna å oljekraftfoder, kli och majs m. m.

I det föregående har jag anslutit mig till kommissionens förslag om att priserna å importerade fodermedel böra i högre grad än som hittills skett anpassas efter anskaffningskostnaderna. Även i övrigt kan jag godtaga kommissionens beräkning av medelsbehovet.

Särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Under de senaste budgetåren ha vissa belopp ställts till förfogande för produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt vissa delar av Kopparbergs och Värmlands län. För ett vart av de nio senaste budgetåren har medgivits, att ett belopp av 900 000 kronor finge för detta ändamål utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Av sagda belopp har för år 1949 500 000 kronor utgått till hushållningssällskapen i ifrågavarande län för olika åtgärder på jordbrukets område — därav till hushållningssällskapen i Västerbottens och Norrbottens län 100 000 kronor vardera — samt återstoden huvudsakligen till ett antal mejeriföreningar såsom bidrag till uppförande av nya mejerianläggningar.

Jag torde i detta sammanhang få erinra om att, på sätt angivits i årets statsverksproposition (IX. H. T. punkt 86), Norrbottens läns hushållningssällskap hemställt om ändring i bestämmelserna om fördelningen av anslaget till bidrag till hushållningssällskapens omkostnader. Framställningen har motiverats med att den del av anslaget, som enligt nu gällande fördelningsgrunder tillfaller Norrbottens län, ej står i rimligt förhållande till de stora omkostnader, som sällskapet har för reseersättningar till befattningshavare med hänsyn till det stora antalet tjänstemän och till resornas längd. Samma problem föreligger givetvis, ehuru ej i fullt lika hög grad, för vissa andra hushållningssällskap. Vid behandlingen av ifrågavarande anslag ut-

talade jag även att verkningarna av nu gällande fördelningsbestämmelser icke syntes fullt tillfredsställande. En särskild utredning med uppgift att söka komma fram till rättvisare fördelningsgrunder borde därför igångsättas. En dylik utredning syntes emellertid ej kunna slutföras inom sådan tid, att förslag i frågan kunde föreläggas årets riksdag. Nu gällande fördelningsgrunder borde alltså tills vidare fortfarande tillämpas. Vid årets riksdag väcktes vidare motioner (I: 181 och II: 222) om anvisande av ett tilläggsanslag å tillhoppa 130 000 kronor för bestridande av rese- och traktementskostnader under innevarande år för befattningshavare hos Norrbottens och Västerbottens läns hushållningssällskap. I sitt utlåtande över sagda motioner uttalade jordbruksutskottet (utl. nr 1) att de båda nämnda hushållningssällskapens ställning syntes vara sådan, att viktiga arbetsuppgifter löpte fara att hämmas av brist på medel till resor och traktementen. I likhet med motionärerna ansåg utskottet därför, att dessa sällskap redan under budgetåret 1950/51 borde erhålla förstärkning av de för rese- och traktementskostnader avsedda medlen. Enligt utskottets mening borde det ökade medelsbehovet för Norrbottens och Västerbottens läns hushållningssällskap kunna tillgodoses ur nu ifrågavarande delpost av anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Utskottet ansåg därför någon medelsanvisning för ändamålet icke behöblig under anslaget till Bidrag till hushållningssällskapens omkostnader. Vad utskottet sålunda anfört lämnades utan erinran av riksdagen.

Det belopp, som för innevarande år står till förfogande för åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m., är ännu i huvudsak odisponerat. Hinder möter därför i och för sig ej att på nu angivet sätt lämna ett särskilt stöd åt ifrågavarande båda hushållningssällskap. För att man ej därigenom skall i alltför hög grad begränsa möjligheten att lämna stöd åt andra välmotiverade åtgärder synes det emellertid önskvärt, att sagda belopp skall höjas, förslagsvis med 100 000 kronor. Därest riksdagen ej har något att erinra däremot, torde alltså av de medel, som för innevarande budgetår beviljats till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, 1 miljon kronor få disponeras till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Även för nästa år torde ur anslaget till prisreglerande åtgärder få disponeras visst belopp för produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m.

Det är nu icke möjligt att bedöma, om den av mig förut berörda utredningen angående grunderna för fördelning av anslaget till Bidrag till hushållningssällskapens omkostnader kan tänkas bli slutförd i så god tid, att densamma kan föreläggas nästa års riksdag och sålunda tillämpas från och med kalenderåret 1951. Försiktigheten torde därför bjuda, att man nu räknar med att det även för nästa budgetår kan bli erforderligt att stödja ifrågavarande båda hushållningssällskap på det sätt, som riksdagen angivit. Av skäl jag i det följande skall ange anser jag det vidare önskvärt, att av nu nämnda medel skall utgå bidrag till uppförande av den förut omfördälda slakterianläggningen i Gällivare. Med hänsyn till dessa förhållanden synes det lämpligt, att det belopp från anslaget till prisreglerande åtgärder

på jordbrukets område, som skall få disponeras till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m., även för nästa budgetår skall beräknas till 1 miljon kronor.

Bidrag till anläggningskostnader för slaktstationen i Gällivare.

1946 års köttbesiktningsskommittés förslag om att lagen den 4 juni 1937 om slakt av husdjur skall göras tillämplig även å slakt av ren överväges för närvarande inom justitiedepartementet. Vad angår kommitténs övriga förslag anser jag, framför allt på grund av det motstånd som rests från lapparnas sida, tiden icke vara mogen för att genomföra dessa. Utvecklingen i fråga om avsättningen av renkött aktualiserar emellertid behovet av en sanering av renslakten. Den av Norrbottens slakteriförening planerade slaktstationen i Gällivare har därför enligt min mening en viktig uppgift att fylla såsom ett praktiskt försök att få till stånd en bättre hygien vid renslakt och en mera tillfredsställande behandling av renkött. Vidare torde stationens tillkomst innebära en stor fördel för jordbrukarna i denna del av Norrbottens län. Med hänsyn härtill anser jag att föreningen bör erhålla statsbidrag och statslån till kostnaderna för stationens anläggande. I fråga om storleken av bidraget och lånet ansluter jag mig till livsmedelskommissionens åsikt, att dessa böra tillsammans uppgå till 85 procent av berörda kostnader. Då det synes vara av ett betydande allmänt intresse, att slaktstationen kommer till stånd, och då driftkostnaderna vid stationen åtminstone till en början torde bli relativt höga, beroende dels på att en avsevärd tid kan förflyta innan tillräcklig anslutning vinnes från jordbrukarna och lapparna, dels på de stora avstånden inom tillförselområdet, förordar jag att statsbidraget skall utgå med 40 procent av anläggningskostnaderna. I dessa böra dock ej inräknas kostnaderna för uppförande av charkuterifabriken. Med hänsyn till lappfondens ställning och till de anspråk, som från andra håll torde komma att ställas på denna fond, torde endast en del av bidraget kunna utgå ur lappfonden. I övrigt torde bidraget böra få bestridas från det belopp ur anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, som ställes till förfogande för produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland.

Särskilt stöd till jordbrukare i vissa delar av Norrland.

Såsom tidigare nämnts utgår under innevarande regleringsår särskilt pristillägg å mjölk med tillhoppa 6 miljoner kronor. Detta pristillägg har närmast karaktären av ett bidrag på grund av felslagen skörd till jordbrukarna i vissa delar av Norrland och har motiverats med att jordbrukarna i dessa delar av riket på grund av särskilt ogynnsamma väderleksförhållanden fingo vidkännas en mycket kraftig skördeminskning. Särskilt kännbar har denna felslagna skörd varit för jordbrukarna i de nordligaste trakterna. Samtidigt ha dessa jordbrukare, genom att de ej alls eller endast i ringa mån producera mjölk för leverans till mejeri, blivit så gott som helt utan

det stöd, som ifrågavarande särskilda mjölkpristillägg varit avsett att giva. Till länsstyrelsen i Norrbottens län ha även inkommit framställningar från jordbrukarna i flera socknar om bidrag till kostnaderna för sådana inköp av hö och potatis, som blivit nödvändiga på grund av den felslagna skörden. Samma situation torde föreligga i vissa andra ur produktionssynpunkt speciellt illa belägna delar av Norrland. Länsstyrelserna ha emellertid endast i mycket begränsad utsträckning möjlighet att bifalla dessa framställningar. Med hänsyn till föreliggande förhållanden torde därför hinder ej böra möta att Kungl. Maj:t av de medel, som för budgetåret 1949/50 stå till förfogande för den prisreglerande verksamheten, disponerar ett belopp av högst 150 000 kronor såsom särskilt stöd åt sådana jordbrukare som nu nämnts.

Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet.

Jag har redan förut angivit, att enligt min mening statsmakterna även under nästa regleringsår i viss utsträckning böra lämna stöd åt säsonglagring av jordbruksprodukter. Kommissionen har beräknat omkostnaderna härför till 6 miljoner kronor eller en miljon kronor mindre än det belopp, som i statsverkspropositionen preliminärt upptagits för ändamålet. Mot denna beräkning har jag intet att erinra.

Anslagsäskanden m. m.

I propositionen nr 212/1949 beräknades kostnaderna för de där förordade prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område för regleringsåret 1949/50 till i runt tal 123 miljoner kronor. Med hänsyn till förefintliga reservationer begränsades emellertid anslagsäskandet till 103 miljoner kronor. I enlighet med den hösten 1949 träffade uppgörelsen angående jordbrukspriserna för innevarande regleringsår anvisades vidare för samma ändamål ytterligare 66 miljoner kronor. Sammanlagt har sålunda för prisregleringen under innevarande regleringsår stått till förfogande ett belopp av 189 miljoner kronor.

Kostnaderna för att genomföra de av mig nu förordade förslagen till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för nästa regleringsår torde — därest pristillägg skola utgå enligt oförändrade grunder under hela regleringsåret — komma att uppgå till i runt tal 191 miljoner kronor. Av detta belopp belöpa 118,5 miljoner kronor på allmänt mjölkpristillägg, 22,5 miljoner kronor på mjölkpristillägg inom vissa delar av landet, 5,5 miljoner kronor på särskilda mjölkbidrag såsom merfraktbidrag m. m., 6 miljoner kronor på bidrag till förbättring av mjölkhandelns marginaler, 33 miljoner kronor på pristillägg till slaktdjursprodukter, 100 000 kronor på kostnader för främjande av ullproduktionen samt 5 miljoner kronor på diverse kostnader. Sistnämnda belopp är enligt vad livsmedelskommissionen upplyst i första hand avsett att användas för ersättning till Svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettsregleringen

sammanhängande uppgifter, till bestridande av vissa bidrag till Mjolkpropagandan samt till utgifter för ersättande av förluster vid lagring och annat omhändertagande av andra livsmedel än spannmål. Nu ifrågavarande post torde även få anlitas för bestridande av vissa återstående tryckningskostnader för 1942 års jordbrukskommitté ävensom för täckande av de utgifter, som föranledas av förslagen till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Någon reservation å de medel, som anvisats för prisreglerande åtgärder under innevarande regleringsår, kan, såvitt nu kan bedömas, icke med säkerhet beräknas föreligga.

Såsom redan tidigare nämnts bör det, därest stabiliseringspolitiken slopas eller modifieras, övervägas att begränsa de statliga pristilläggen. Det synes emellertid lämpligt att man nu vid beräkningen av medelsbehovet bortser från denna eventualitet. Till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område torde sålunda för budgetåret 1950/51 böra anvisas ett reservationsanslag av 191 miljoner kronor. I enlighet med vad jag förut förordad torde vidare för sagda budgetår böra anvisas till bestridande av kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolaget ett reservationsanslag av 25 miljoner kronor samt till Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet ett förslagsanslag av 6 miljoner kronor.

Utskottet.

I propositionen har framhållits, att enligt av statens livsmedelskommision gjorda beräkningar jordbruksproduktionen under innevarande år torde täcka 99 procent av det totala konsumtionsbehovet av jordbruksprodukter i kalorier räknat och att siffran för nästa regleringsår, under förutsättning av normal skörd, väntas stiga till 100 procent, varav omkring tre procent avse den produktion, som kan beräknas härröra från importerade fodermedel. Risk för vissa avsättningssvårigheter kan därmed komma att föreligga.

I vanlig ordning har en prognos upprättats i fråga om nästa regleringsår. Den utvisar ett kalkylmässigt inkomstöverskott av 56 miljoner kronor, därest räntekostnadsposten beräknas enligt hittills tillämpade grunder, men ett underskott av 21 eller, alternativt, 22,5 miljoner kronor, om nämnda post beräknas under hänsynstagande till den ökning av kapitalvolymens värde, som inträtt efter basåret 1938/39. I fråga om inkomstsidan skiljer sig denna prognos från prognosen för innevarande regleringsår bland annat därutinnan, att de statliga pristilläggen minskats med dels det belopp av 20 miljoner kronor, som nu utgår till mjölkproduktionen såsom kompensation för den under löpande år vidtagna sänkningen av priserna å oljeväxtfrö, dels ock det belopp av 6 miljoner kronor, vilket nu utgår såsom särskilt mjölkpristillägg i vissa delar av riket och närmast har karaktären av missväxtbidrag.

Rörande de grunder, som böra tillämpas för prissättningen å jordbrukets

produkter under regleringsåret 1950/51, har enighet kunnat nås vid överläggningar, som i anslutning till prognosen ägt rum mellan livsmedelskommissionen samt representanter för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk. Den sålunda träffade överenskommelsen har godkänts av Kungl. Maj:t i samband med beslut den 21 april 1950 rörande prissättningen på jordbruksprodukter under regleringsåret 1950/51. Beslutet innebär, att den nuvarande prisnivån för nämnda produkter skall — med undantag för vissa avsättningsmässigt betingade justeringar — bibehållas i stort sett oförändrad.

Av framställningen i propositionen framgår, att överenskommelsen bland annat innebär, att man i princip godtagit, att räntekostnadsposten skall beräknas med beaktande av den kostnadsstegring, som är en följd av ökningen utav kapitalvolymens värde efter basåret 1938/39 samt att därvid skall tillämpas en såsom alternativ A betecknad metod, i korthet innebärande att fastighetskapitalet skall fastställas på grundval av utjämnade taxeringsvärden. Emellertid skall tillämpningen av denna princip med hänsyn till prisstabiliseringspolitiken icke få föranleda ökning av produktpriserna, så länge den nuvarande stabiliseringspolitiken äger bestånd. Överenskommelsen innebär vidare, att utjämning icke skall äga rum vare sig av det kalkylmässigt föreliggande underskottet av 21 miljoner kronor eller den ökning därav, som uppkommer genom vissa angivna prisjusteringar, vilka beräknats medföra ett underskott av något över 10 miljoner kronor. Jordbruket har emellertid förbehållit sig rätt att påkalla täckning för de särskilda kostnadsökningar — t. ex. i form av ökade löner till lejd och egen arbetskraft — vilka kunna uppkomma till följd av stabiliseringspolitikens upphörande eller modifiering.

Utskottet delar den av departementschefen uttalade uppfattningen, att överenskommelsen i och för sig synes vara av beskaffenhet att kunna godtagas av statsmakterna. Vad departementschefen i samband därmed anfört rörande krav på prishöjningar till följd av nya principer för lönsamhetsberäkningar biträdes av utskottet. Likaså får utskottet med anledning av frågan om täckning för särskilda kostnadsökningar, som kunna uppkomma vid ett slopande eller en modifiering av stabiliseringspolitiken, i likhet med departementschefen framhålla, att det därom gjorda förbehållet synes rimligt. Såväl denna fråga som spørsmålet om ändringar i prissättningen på grund av den ändrade beräkningen av räntekostnadsposten böra upptagas vid sådana överläggningar, som jordbruket förbehållit sig att påkalla vid ett slopande eller en modifiering av den nuvarande stabiliseringspolitiken. Beträffande den s. k. 4-procentregeln vill utskottet med anledning av vad därom yrkats i motionerna I: 516 och II: 615 understryka, att även de frågor, som kunna komma att uppstå beträffande denna regel, böra behandlas vid nämnda överläggningar.

I fråga om brödsädsregleringen biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag, att Svenska spannmålsaktiebolaget även under nästa budgetår skall ha hand om importen av sådan säd liksom även av fodermedel. Vad i pro-

positionen anförts om lämpligheten av att slopa utfodringsförbudet på brödsäd och därmed sammanhängande spörsmål föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

Beträffande utformningen av prisregleringen för brödsäd innefattar Kungl. Maj:ts förslag vissa ändringar i det nu tillämpade systemet, innebärande en omläggning i riktning mot det prisregleringssystem, som förutsetts i 1947 års principbeslut. Sålunda skola fasta inlösningspriser icke tillämpas utan i stället vissa garantipriser fastställas genom avtal mellan spannmålsbolaget samt spannmålshandlare och kvarnar. Garantipriserna skola uppbyggas enligt en under året successivt stigande skala och gälla endast å ett begränsat antal prisorter. Å övriga platser komma spannmålspriserna i allmänhet att understiga garantipriserna med belopp, som motsvarar fraktkostnaden till närmaste prisort.

I motionerna I: 517 och II: 617 påpekas i förevarande hänseende, att förslaget innebär att, även efter en avsedd justering av den genomsnittliga prisnivån för brödsäd med belopp, motsvarande den fraktkostnad, som jordbruket skulle få bära till följd av minskningen av antalet prisorter, de odlare, som bo nära prisorterna, komma att få en prishöjning av ca 50 öre per deciton, under det att de längst bort boende få en prissänkning upp till 1 krona 50 öre per deciton. Tillika anföres, att en sådan prisanpassning måste godtagas, om man vill ha en förenklad ordning på handelsområdet, men att dess faktiska innebörd å andra sidan bör beaktas, då man bedömer jordbrukets inre fördelingsproblem. Vidare hemställes i motionerna I: 521 och II: 612, att riksdagen måtte besluta, att Skattekärr, Kristinehamn och Säffle i Värmlands län samt Lidköping i Skaraborgs län skola bibehållas som prisorter.

Såsom departementschefen framhållit, innefattar förslaget i propositionen bland annat en väsentlig rationalisering av spannmålstransporterna samt en betydande förenkling ur administrativ synpunkt. Med hänsyn till de fördelar, som omändringen synes innebära, finner utskottet sig böra förorda att densamma genomföres. Något vägande skäl att, på sätt i motionerna I: 521 och II: 612 föreslagits, öka antalet prisorter föreligger icke enligt utskottets uppfattning. Vad i förevarande del anförts i motionerna I: 517 och II: 617 synes icke i detta sammanhang böra föranleda något särskilt uttalande.

Beträffande skalan för den successiva stegringen av brödsädspriserna under regleringsåret 1950/51 biträder utskottet, att de ändringar av utformningen därav skola vidtagas, som innefattas i Kungl. Maj:ts förslag.

Vad härefter angår det begärda bemyndigandet för Kungl. Maj:t att redan under sommaren 1950 fastställa priserna å höstvet, höstråg och vårvet för regleringsåret 1951/52, hemställes i motionerna I: 517 och II: 617, att bemyndigandet skall begränsas till att gälla fastställandet av prisrelationerna mellan olika slags brödsäd.

Med anledning härav vill utskottet framhålla, att motsvarande bemyndigande för regleringsåret 1950/51 utnyttjades endast i den begränsade om-

fattning, som avses i sistnämnda motioner. På grund av den ovissa utvecklingen synes det utskottet lämpligt, att Kungl. Maj:t erhåller det begärda bemyndigandet och att det därefter får ankomma på Kungl. Maj:ts prövning i vad mån bemyndigandet bör användas.

I fråga om prisrelationen mellan höstvetete och råg finner utskottet tillräckliga skäl icke ha anförts för ett bifall till vad därutinnan yrkats i motionerna I: 515 och II: 611.

Utskottet förordar slutligen vad Kungl. Maj:t föreslagit beträffande den fortsatta tillämpningen av bestämmelserna om prisfallisättning.

Beträffande regleringen av fodersäd och andra fodermedel innebär Kungl. Maj:ts förslag bland annat, att priset på oljekraftfoder skall höjas med högst 4 kronor per deciton ävensom att priserna på kli och majs samt på importerad fodersäd skola, därest så kan anses påkallat, få justeras uppåt i motsvarande mån. Vad prishöjningen kommer att betyda för de mindre jordbruken anses böra undersökas och möjligheten att bereda dem kompensation därför övervägas, därest det skulle visa sig, att höjningen i allmänhet kommer att medföra en mera påtaglig belastning för dem. Vidare föreslås, att det inköpspris, som spannmålsbolaget tillämpar för oljekraftfoder av svenskt frö, skall bibehållas oförändrat, d. v. s. utgöra 40 kronor per deciton.

I motionerna I: 516 och II: 615 samt I: 520 och II: 613 hemställs, att höjningen av priset på kraftfoder under innevarande regleringsår icke skall tillåtas slå igenom beträffande de kraftfoderpartier, som ingå i hönsfoderblandningarna. I de båda sistnämnda motionerna yrkas alternativt, att äggproduktionen skall erhålla annan kompensation för sedan hösten 1949 genomförd höjning av kraftfoderpriserna. Vidare hemställs i motionerna I: 517 och II: 617, att kraftfoderråvaror av svenska oljeväxter, fränsett linfrömjöl, skola betalas med 30 öre per kilogram samt att subvention på importerade oljekakor skall slopas. Priset på oljekraftfoder bör med dessa utgångspunkter fastställas till spannmålsbolagets självkostnadspris i den mån detta icke överstiger 40 kronor per deciton, varvid det anses önskvärt, att priset sättes så, att man under utfodringsperiodens senare del snarare kan räkna med sänkta än med höjda priser.

I motionerna I: 513 och II: 609 samt I: 517 och II: 617 yrkas, att utredning skall företagas rörande på vilket sätt småbruket skall kunna kompenseras för kraftfoderfördyringen. De båda förstnämnda motionerna innehålla tillika en begäran om bemyndigande för Kungl. Maj:t att verkställa en sådan kompensation.

Slutligen yrkas i motionerna I: 519 och II: 616, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära en skyndsam utredning om frigivande av handeln med oljekraftfoder och därvid erforderliga anordningar för att säkerställa avsättningen av det inhemska oljeväxtmjölet.

Vad först angår prissättningen delar utskottet departementschefens uppfattning, att det med hänsyn till produktionsutvecklingen synes nödvändigt att i högre grad än hittills anpassa priserna å importerade fodermedel efter

de verkliga importkostnaderna. Utskottet biträder därför propositionens förslag i denna del. Likaså finner utskottet övervägande skäl tala för att spannmålsbolagets nuvarande inköpspris för oljekraftfoder av svenskt frö bör bibehållas vid 40 kronor per deciton ävensom att de gällande reglerande bestämmelserna för importerad fodersäd m. m. skola fortfarande äga tillämpning.

Såsom framhållits i åtskilliga av de nyssnämnda motionerna, kommer den beslutade höjningen av priset på kraftfoder att fördyra produktionskostnaderna för ägg och även för annan animalieproduktion vid det mindre jordbruket, som i sin produktion använder förhållandevis mera köpkraftfoder än det större jordbruket. Utskottet anser det därför vara välmotiverat att, såsom Kungl. Maj:t och livsmedelskommissionen föreslagit, utreda vad prishöjningen i realiteten betyder för det mindre jordbruket och vilka möjligheter som föreligga att bereda detta kompensation. Utskottet förordar, att en sådan utredning skyndsamt verkställs genom producentbidragsutredningen.

Vad beträffar äggproduktionen under innevarande regleringsår anser utskottet det vara önskvärt, att kompensation i någon form beredes denna för den prishöjning å kraftfoder, som ägt rum under regleringsåret. Utskottet förväntar, att Kungl. Maj:t enligt för regleringsåret gällande fullmakt prövar vilka kompensationsåtgärder som äro praktiskt realiserbara inom den nuvarande regleringspolitikens ram.

Vad Kungl. Maj:ts förslag i övrigt innehåller i denna del föranleder icke någon utskottets erinran.

I fråga om potatisregleringen finner utskottet sig icke kunna biträda den i motionerna I: 514 och II: 610 gjorda hemställan, att priset för fabrikspotatis skall bibehållas oförändrat. Såväl på denna punkt som i övrigt såvitt angår ifrågavarande slag av reglering biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag.

Under regleringsåret 1949/50 har äggregleringen i princip haft samma utformning som under det föregående regleringsåret. Priset har sålunda fritt fått svänga mellan ett bottenpris av 2 kronor per kilogram och ett högsta pris av 3 kronor per kilogram, gällande till producenter i södra Sverige. Kungl. Maj:ts beslut den 21 april 1950 rörande regleringsåret 1950/51 innebär, att producentpriset i huvudsaklig överensstämmelse med av livsmedelskommissionen framlagt förslag bör fritt få svänga mellan i regel ett bottenpris av 1 krona 80 öre och ett högsta pris av 3 kronor per kilogram. Dessa gränser skola dock icke vara fixa under alla omständigheter utan vissa avvikelser skola kunna göras såväl uppåt som nedåt.

I motionerna I: 516 och II: 615 har yrkats, att den nedre gränsen skall fastställas till 1 krona 80 öre per kilogram. Alternativt yrkas, att om bottenpriset tillåtes sjunka under denna gräns, producenterna skola få rätt att tillgodogöra sig de överpriser utöver 3 kronor per kilogram, som eventuellt kunna temporärt uttagas vid export eller på hemmamarknaden.

Vidare ha i motionerna I: 517 och II: 617 hemställts, att den övre grän-

sen skall höjas till 3 kronor 40 öre per kilogram, samt i motionerna I: 520 och II: 613, att intet högsta pris eller bottenpris skall fastställas för nästa regleringsår.

Livsmedelskommissionen har beträffande äggregleringens utformning för nästa regleringsår framhållit, att mycket talar för att äggpriserna skola få utvecklas fritt. Å andra sidan har kommissionen dock funnit risk föreligga för att de internationella marknadsförhållandena kunna bli sådana, att det inhemska äggpriset vid helt fri prisbildning under vissa perioder kan bli oskäligt lågt. Vidare tillåter den nuvarande stabiliseringspolitiken icke en ohämmad prisuppgång under den knapphetsperiod på färska ägg, som regelmässigt inträffar varje höst. Kommissionen har därför föreslagit, att ett system med en undre och en övre prisgräns skall tills vidare tillämpas även under regleringsåret 1950/51. Med hänsyn till den ovissa utvecklingen på exportmarknaden och till den svenska äggproduktionens omfattning har kommissionen emellertid ansett, att den nivå, vid vilken statliga stödåtgärder böra vidtagas, bör sättas något lägre än innevarande år och har förordat en sänkning därav från 2 kronor till 1 krona 80 öre per kilogram. Den övre prisgränsen föreslås däremot skola bibehållas oförändrad.

I likhet med Kungl. Maj:t anser utskottet, att den av kommissionen sålunda föreslagna utformningen av äggregleringen är lämplig och i huvudsak bör godtagas. De av Kungl. Maj:t angivna möjligheterna till avvikelser från gränpriserna synas vara välgrundade och förordas av utskottet.

Beträffande oljeväxtregleringen delar utskottet departementschefens uppfattning, att en betydande inhemsk odling av oljeväxter av olika skäl torde vara önskvärd även framgent ävensom att statsmakterna böra vara beredda att stödja odlingen även i fortsättningen. Vad Kungl. Maj:t i sådant hänsende föreslagit biträdades av utskottet.

I motionerna I: 517 och II: 617 hemställas i fråga om oljeväxtregleringen, att formerna för prissättningen på oljeväxtfröer och odlingens inpassning i jordbruksregleringen omedelbart skola göras till föremål för en utredning, i vilken alla berörda parter skola få tillfälle att delta. Med anledning därav vill utskottet framhålla, att även om det såväl för jordbruket i allmänhet som för landets ekonomi är en fördel, att vår oljeväxtodling får bedrivas i hela den omfattning, som de ekonomiska och marknadsmässiga faktorerna medgiva, så bör liksom för närvarande tillses, att odlingen icke får ske på bekostnad av andra jordbrukares lika berättigade intressen. Departementschefen har funnit det önskvärdt, att frågan om möjligheten och lämpligheten att övergå till ett friare system för odlingen skall noggrant övervägas till ett kommande år, varvid det torde få ankomma på statens jordbruksnämnd att närmare pröva detta spörsmål i samråd med representanter för de berörda intressenterna. Enligt utskottets mening bör i anslutning därtill vidtagas den i nyssnämnda motioner avsedda översynen.

Vad härefter angår regleringen av handeln med mjölk, mejeriprodukter och fettvaror innebär Kungl. Maj:ts förslag bland annat, att de nu gällande statliga regleringsåtgärderna på området, vilka

främst avse fetthalten i mjölk och vissa andra mejeriprodukter, i stort sett böra bibehållas oförändrade, dock med rätt för Kungl. Maj:t att vidtaga påkallade ändringar däri eller besluta om åtgärdernas fortsatta bestånd.

I fråga om fetthalten i mjölk yrkas emellertid i motionerna I: 273 och II: 308, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av kungörelsen den 19 mars 1942 (nr 91), att mejerier skola få rätt att jämsides med försäljning av 3-procentig standardiserad mjölk saluföra mjölk med högre fetthalt samt att å sådan mjölk tillämpa fri prisbildning.

Av den förut lämnade redogörelsen för de remissutlåtanden, som livsmedelskommissionen och priskontrollnämnden avgivit över motionerna, framgår att om också anledning icke längre föreligger att ur försörjningsmässiga synpunkter motsätta sig en höjning av fetthalten i konsumtionsmjölken, så tala dock flera skäl mot bifall till motionerna. Bland annat må framhållas, att såvitt utredningen giver vid handen med den nuvarande utrustningen vid flertalet mejerier hinder föreligga ur såväl tillverkningstekniska som distributionstekniska synpunkter att jämsides med försäljningen av 3-procentig mjölk saluföra mjölk med högre fetthalt. På grund härav och på de av kommissionen och nämnden i övrigt anförda skälen finner utskottet sig icke kunna förorda bifall till dessa motioner.

I motionerna I: 518 och II: 614 yrkas, att riksdagen måtte hemställa, att Kungl. Maj:t ville överväga att införa margarinaccis av den storlek, som är nödvändig för att trygga avsättningen av smörproduktionen.

Med anledning härav vill utskottet erinra om de riktlinjer, som av statsmakterna år 1947 uppdrogos för den framtida jordbrukspolitiken i vårt land. I fråga om förhållandet mellan smör och margarin på den inhemska marknaden anförde i samband därmed dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i propositionen nr 75, att jordbruket tills vidare i första hand borde åtnjuta avsättningskydd för en smörproduktion, motsvarande vad som kunde frambringas medelst inhemska fodermedel och sådana importerade fodermedel, som erfordrades för att uppnå balans i foderstaterna. Återstoden av det inhemska avsättningsutrymmet för matfett borde i första hand utfyllas medelst margarin (däri inbegripet även vegetabiliska oljor och fetter samt andra ersättningsmedel för smör och margarin), och endast i den mån det ej vore möjligt att anskaffa råvaror för en margarinproduktion av denna storleksordning eller efterfrågan på smör skulle överstiga de smörkvantiteter, för vilka avsättningsutrymme beräknats i första hand, borde man möjliggöra en ökning av den för inhemska konsumtion avsedda smörproduktionen genom att medgiva ytterligare import av fodermedel.

I fråga om avsättningsförhållandena på den inhemska marknaden anförde departementschefen vidare bland annat, att det syntes sannolikt, att det även utan någon export av smör komme att under de närmaste åren vid sidan av den inhemska smörproduktionen finnas utrymme för en margarin-konsumtion, som vore större än den antagna minimikvantiteten. Man torde således icke behöva befara, att regleringen av förhållandet mellan smör och margarin på den inhemska marknaden under sagda tid skulle erbjuda några

större svårigheter. En måttlig avgiftsbeläggning av margarinet torde sannolikt komma att visa sig tillräcklig för att smörproduktionen skulle kunna beredas erforderligt avsättningsutrymme på den inhemska marknaden. Skulle svårigheter i detta hänseende uppstå, torde även andra åtgärder få övervägas.

Mot vad departementschefen sålunda anfört hade riksdagen i huvudsak intet att erinra.

I förevarande proposition har Kungl. Maj:t hemställt om fortsatt bemyndigande att uttaga accis och tilläggsaccis å sådana varor, som avses i förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror. Även om sådan accis icke för närvarande uttages å margarin, torde dock med hänsyn till innehållet i de år 1947 uppdragna riktlinjerna för jordbrukspolitiken i denna del ett bifall till vad i propositionen sålunda hemställts tillgodose motionärernas syfte i den mån detta är förenligt med nämnda riktlinjer. Därvid förutsättes givetvis, att Kungl. Maj:t kommer att följa den fortsatta utvecklingen på området och, därest så visar sig påkallat, vidtager nödiga åtgärder inom ramen för riktlinjerna.

Vad Kungl. Maj:t i övrigt hemställt i fråga om regleringen av handeln med mjölk, mejeriprodukter och fettvaror föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

I fråga om köttvaruregleringen m. m., konstgödselregleringen, kostnader för Svenska spannmålsaktiebolaget, särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m., bidrag till anläggningskostnader för slaktstationen i Gällivare, särskilt stöd till jordbruket i vissa delar av Norrland samt omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande anslagsäskandena har departementschefen anfört, att kostnaderna för genomförandet av de av honom förordade prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område för nästa regleringsår beräknas komma att uppgå till i runt tal 191 miljoner kronor. Samtidigt har departementschefen framhållit, att därest stabiliseringspolitiken slopas eller modifieras, en begränsning av de statliga pristilläggen bör övervägas. Vid beräkningen av medelsbehovet har emellertid bortsetts från denna eventualitet.

I likhet med vad som anförts i motionerna I: 517 och II: 617 finner utskottet det icke vara möjligt att nu överblicka alla ofrånkomliga eller önskvärda anpassningsåtgärder, som kunna komma att anmäla sig omkring nästa årsskifte. Det torde emellertid kunna förutsättas, att de åtgärder, som då kunna bli möjliga att vidtaga för att begränsa medelsåtgången, också komma att genomföras.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionerna I: 261 och II: 318 samt I: 120 och II: 140.

I de båda förstnämnda motionerna yrkas, att riksdagen i avsikt att bereda jordbruket en tryggare och friare ställning skall hos Kungl. Maj:t begära en plan för successiv avveckling av de subventioner, som nu anvisas till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Härvidlag får utskottet i första hand hänvisa till uttalandena i remissutlåtandena över motionerna. Utskottet vill för sin del framhålla, att det självfallet skulle vara önskvärt om avvecklingen kunde bedrivas planmässigt efter riktlinjer, som godkänts av statsmakterna. Emellertid torde erinras om den tveksamhet, som från skilda håll anförts rörande möjligheten att i nuvarande stund uppgöra en sådan plan, som motionärerna avse. Med hänsyn bland annat härtill kan utskottet för sin del icke förorda bifall till motionerna.

Vad åter angår motionerna I: 120 och II: 140 hemställs i dessa, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning i syfte att ersätta det nuvarande systemet med prissättning på jordbrukets produkter med ett smidigare, mera utvecklingsfrämjande system, som principiellt giver jordbruket samma rörelsefrihet som andra näringsgrenar.

Såsom framhållits i remissutlåtandena över dessa motioner är man väl medveten om svagheter i det nu tillämpade systemet med en total kalkyl för hela jordbruket. I propositionen nr 75 till 1947 års riksdag anförde emellertid dåvarande chefen för jordbruksdepartementet bland annat, att storleken av det statliga prisstödet åt jordbruket lämpligen kunde bestämmas genom uppgörande av typjordbrukskalkyler för vissa storleksgrupper och jordbruksområden. Därvid borde faktiska siffror införskaffas rörande produktionskostnader och inkomster vid ett antal jordbruk, vilka utvalts så, att de genomsnittligt motsvarade i propositionen behandlade basjordbruk. Genom beslut den 18 juni 1947 uppdrog Kungl. Maj:t åt lantbruksstyrelsen och livsmedelskommissionen att gemensamt verkställa utredning rörande de åtgärder, som borde vidtagas för att utvidga underlaget för den jordbruksökonomiska undersökningen och erhålla ett fullt tillförlitligt räkenskapsmaterial, ävensom rörande det sätt, på vilket bearbetningen av materialet skulle ske. Styrelsen och kommissionen ha därefter avgivit en promemoria i saken. Emellertid är frågan icke löst därmed. Först sedan den planerade bokföringsverksamheten fått avsedd omfattning, torde typjordbrukskalkylerna kunna upprättas. I avvaktan på vad resultatet härav kan bli torde enligt utskottets mening någon ny utredning icke böra komma till stånd.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

A. att riksdagen må, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 516 och II: 615, I: 517 och II: 617 såvitt nu är i fråga, I: 518 och II: 614 samt I: 520 och II: 613 ävensom med avslag å motionerna I: 514 och II: 610, I: 515 och II: 611 samt I: 521 och II: 612,

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område

i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som utskottet angivit i det föregående,

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa priser på brödsäd och oljevaxter av 1951 års skörd i huvudsaklig överensstämmelse med vad förut angivits.

B. att riksdagen må å riksstaten för budgetåret 1950/51 under nionde huvudtiteln anvisa

1) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett reservationsanslag av 191 000 000 kronor;

2) till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* ett reservationsanslag av 25 000 000 kronor; samt

3) till *Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet* ett förslagsanslag av 6 000 000 kronor.

C. att riksdagen må antaga förslagen till förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost samt till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 juni 1944 (nr 459) angående avgift för smör, som användes för framställning av grädde m. m.

D. att riksdagen, med anledning av motionerna I: 513 och II: 609 samt med bifall till motionerna I: 517 och II: 617 såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning genom utredningen för översyn av bestämmelserna om producent- och kontantbidrag för mjölk till vissa mindre jordbruk av frågan vad den förordade prishöjningen å oljekraftfoder m. m. kommer att betyda för de mindre jordbruken samt vilka möjligheter som finnas att bereda dessa kompensation därför.

E. att riksdagen, med bifall till motionerna I: 517 och II: 617 såvitt nu är i fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om översyn av formerna för prissättningen på oljeväxtfröer och oljeväxtodlingens inpassning i jordbruksregleringen;

F. att motionerna I: 120 och II: 140, I: 261 och II: 318, I: 273 och II: 308 samt I: 519 och II: 616 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 maj 1950.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Alfred Andersson, Carl Sundberg, Näslund, Jon Jonsson, Bror Nilsson, Bertil Andersson, Ernst Hjalmar Nilsson, Isaksson och Einar Persson; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Tungelsta, Johnsson i Kastanjegården, Gustafson i Dädesjö, Norup, Jacobson i Vilhelmina, Antby, Hægglblom, Jonsson i Järvsand, Svensson i Ljungskile och Lindström.

Reservationer:

I fråga om 4-procentregeln:

1) av herrar *Tjällgren, Bror Nilsson* och *Norup*;

2) av herrar *Carl Sundberg, Näslund, Isaksson, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby, Hægglblom* och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett, att motionerna I: 516 och II: 615 i denna del borde bifallas och att därför det stycke å s. 36 i utskottets yttrande, som börjar med orden »Utskottet delar» bort ha följande lydelse:

»Utskottet delar — — — (lika med utskottet) — — — nuvarande stabiliseringspolitiken. Även om det, såsom livsmedelskommissionen framhållit, kan anses sannolikt, att den s. k. 4-procentregeln icke kommer att få aktualitet under regleringsåret 1950/51, så kan dock dess slopande befaras innebära en nackdel för jordbruket. Slopandet kommer enligt departementschefens uttalande att betyda, att jordbrukarna vid en god skörd ej skulle få någon som helst inkomstförbättring. De skulle blott få behålla kompensation för kostnadsökningar. Då 4-procentregeln varit gällande under en lång följd av år, bör den ej avskaffas utan särskilda skäl, som utskottet ej anser föreligga nu. Utskottet föreslår därför i överensstämmelse med vad som hemställles i motionerna I: 516 och II: 615, att 4-procentregeln i samband med omräkningen av jordbrukskalkylen under hösten 1950 skall tillämpas på sätt hittills skett.»

I fråga om bemyndigandet för Kungl. Maj:t att fastställa priser på brödsäd:

3) av herrar *Näslund, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby* och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett, att motionerna I: 517 och II: 617 borde i denna del bifallas och att därför det stycke å s. 37 i utskottets yttrande, som börjar med orden »Med anledning» bort lyda sålunda:

»Beträffande fullmakten åt Kungl. Maj:t att fastställa priser på brödsäd före höstsådden vill utskottet erinra om att en inbördes avvägning av priset på olika produkter så långt möjligt bör ske i ett sammanhang i samband med vårprissättningen. Denna synpunkt får ökad vikt i den mån man kommer in i ett labilare prisläge med behov av prisanpassningar på kortare tid. Skola både brödsäd, oljeväxter och spånadsväxter prissättas i särskild ordning, så bliva animalieproducenterna satta i efterhand. Kungl. Maj:ts full-

makt bör därför enligt utskottets mening begränsas till att gälla fastställandet av prisrelationerna mellan olika slag av brödsäd. Härvid bör, om icke starka skäl tala däremot, samma pris fastställas för höstvetete och höstråg.»

I fråga om oljekraftfodret:

4) av herrar *Tjällgren, Carl Sundberg, Bror Nilsson, Isaksson, Norup och Hægglom* vilka ansett, att motionerna I: 519 och II: 616 borde bifallas och att därför

dels det stycke å s. 38 i utskottets yttrande, som börjar med orden »Vad först», bort ha följande lydelse:

»Vad först — — — (lika med utskottet) — — — per deciton. I enlighet med vad som anföres i motionerna I: 519 och II: 616 bör emellertid försök göras att fortast möjligt minska på kristidsorganen inom jordbrukets regleringsområde. Angelägnast och närmast till hands liggande torde därvid vara, att handeln med kraftfoder gives fri. I och med kraftfodersubventionernas avveckling synas också goda förutsättningar därför komma att finnas, även om omhändertagandet av det inhemska oljeväxtmjölet till fixerat pris kan vålla vissa svårigheter. Utskottet förordar, att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en skyndsam utredning om frigivandet av handeln med kraftfodermedel och därvid erforderliga anordningar för att säkerställa avsättningen av det inhemska oljeväxtmjölet.»

dels ock att i utskottets hemställda motionerna I: 519 och II: 616 bort utgå ur punkten F och till hemställda bort fogas ett nytt stycke, så lydande:

»att riksdagen, med bifall till motionerna I: 519 och II: 616, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsam utredning om frigivandet av handeln med kraftfodermedel och därvid erforderliga anordningar för att säkerställa avsättningen av det inhemska oljeväxtmjölet.»

5) av herrar *Näslund, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby* och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett, att motionerna I: 517 och II: 617 borde bifallas i denna del och att därför det stycke å s. 38 i utskottets yttrande, som börjar med orden »Vad först», bort ha följande lydelse:

»Vad först — — — (lika med utskottet) — — — denna del. Kungl. Maj:ts förslag, att oljekraftfoder av svenskt frö skall betalas med 40 öre per kilogram, innebär en överbetalning med 10 öre per kilogram. I realiteten verkar detta som en accis på animalieprodukterna till förmån för margarinet, motsvarande 12 öre per kilogram rapsolja. Utskottet, som icke finner en dylik ordning vara motiverad, föreslår i anslutning till motionerna I: 517 och II: 617, att kraftfoderråvaror av svenska oljeväxter, fränsett linfrömjöl, skola betalas med 30 öre per kilogram. Endast om självkostnadspriset för oljekaksblandningar, trots den billigare svenska varan, skulle överstiga 40 kronor per deciton, bör subvention av importerat oljekraftfoder äga rum. Blir självkostnadspriset lägre än 40 kronor, bör det lägre priset tillämpas vid försäljningen. Önskvärt är, att man från dessa utgångspunkter söker ordna prissättningen så, att man under utfodringsperiodens senare del snarare kan räkna med sänkta än med höjda priser.»

I fråga om potatisregleringen:

6) av *desamma* som under 5) här ovan, vilka ansett, att motionerna I: 514 och II: 610 borde bifallas och att därför det stycke å s. 39 i utskottets yttrande, som börjar med orden »I fråga», bort lyda sålunda:

»I fråga om potatisregleringen vill utskottet, med hänsyn till den höga arbetskostnaden för denna odling och med beaktande av att priset på sockerbetor höjts, i enlighet med hemställan i motionerna I: 514 och II: 610 förorda, att för fabrikspotatis skall fastställas samma pris, som gäller för regleringsåret 1949/50. I övrigt biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag angående denna reglering.»

dels ock att utskottets hemställan under punkten A bort lyda sålunda:

»A. att riksdagen må, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 516 och II: 615, I: 518 och II: 614, I: 520 och II: 613 samt I: 517 och II: 617 såvitt nu är i fråga, med bifall till motionerna I: 514 och II: 610 ävensom med avslag å motionerna I: 515 och II: 611 samt I: 521 och II: 612 — — — (lika med utskottet) — — — förut angivits.»

I fråga om äggregleringen:

7) av *desamma* som under 5) här ovan, vilka ansett, att motionerna I: 517 och II: 617 borde bifallas i denna del och att därför de stycken å s. 40 i utskottets yttrande, som börja med orden »Livsmedelskommissionen har» resp. »I likhet», bort ersättas med ett så lydande stycke:

»Utskottet vill icke motsätta sig, att den nedre prisgränsen sänkes till 1 krona 80 öre per kilogram med hänsyn till de svårigheter, som kunna uppstå, då det gäller att bemästra en överskottssituation. Å andra sidan erinrar utskottet om att årsmedelpriset på ägg nu, relativt sett, ligger lägre än för någon annan jordbruksprodukt av betydelse. Härtill kommer, att foderkostnaden ökas. Om äggproducenterna skola acceptera ett lägre pris än tidigare vid den tidpunkt, då produktionen är störst, böra de få möjlighet att taga ut ett högre pris under den tid, då marknadsförhållandena så medgiva. Den övre prisgränsen bör därför enligt utskottets mening, såsom hemställts i motionerna I: 517 och II: 617, fastställas till 3 kronor 40 öre. Inom de sålunda förordade prisgränserna bör högsta möjliga årsmedelpris få eftersträvas.»

8) av herrarna *Carl Sundberg, Isaksson och Hæggblom*, vilka ansett, att motionerna I: 520 och II: 613 borde bifallas i denna del och att därför de stycken å s. 40 i utskottets yttrande, som börja med orden »Livsmedelskommissionen har», resp. »I likhet med» bort ersättas med ett så lydande stycke:

»Då äggproducenterna efter kraftfodersubventionernas avveckling komma att få köpa sina förnödenheter till världsmarknadspris och, om äggproduktionen ej minskas, en betydande del av densamma måste avsättas på export anser utskottet i överensstämmelse med vad som föreslagits i motionerna I: 520 och II: 613, att äggpriset bör få röra sig fritt och att äggproducenterna ej genom prismarginaler böra hindras från att tillgodogöra sig världsmarknadens priser. För regleringsåret 1950/51 anser utskottet därför, att intet högsta pris eller bottenpris bör fastställas för ägg.»

I fråga om regleringen av handeln med mjölk m. m.:

9) av herrar *Carl Sundberg, Näslund, Isaksson, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby, Hæggbloom* och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett, att motionerna I: 273 och II: 308 borde bifallas och att därför det stycke å s. 41 i utskottets yttrande, som börjar med orden »Av den» bort lyda sålunda:

»När missväxten och avspärrningen började göra sig gällande under de första krigsåren och den ena varan efter den andra ransonerades, var det en väsentlig sak för folkhushållet, att mjölken kunde säljas fritt. Man vidtog olika åtgärder för att så skulle kunna ske. Enligt kungörelsen den 19 mars 1942, nr 91, bestämdes, att fetthalten i mjölken skulle vara 3 procent. Genom denna åtgärd samt genom den svenska mejerierorganisationens organisatoriska insatser lyckades man undgå mjölkransonering även under de svåraste perioderna.

Nu är läget ett annat. Vi ha överskott på matfett, ostlagren äro fyllda och tillgången på mjölk är mycket god. Från folkförsörjningssynpunkt finnes därför intet hinder att slopa mjölkstandardiseringen.

I och för sig kan man emellertid icke rikta någon anmärkning mot att mjölken är standardiserad. Tvärtom. En vara med ett bestämt pris bör ha en bestämd kvalitet. Att standardiseringen under kriget inneburit 3-procentig mjölk, var en fråga om brist på matfett.

Om det nu å ena sidan är så, att vi med hänsyn till levnadskostnaderna måste föra i marknaden en 3-procentig, priskontrollerad mjölk, under det att vi å andra sidan ha så gott om matfett, att avsättningen vållar svårigheter, då förefaller den riktiga lösningen vara, att även mjölk med högre fetthalt bjudes konsumenterna. För denna mjölk bör en fri prisbildning kunna tillåtas. Det synes alltså rimligt, att mejerierna få saluföra olika mjölk kvaliteter.

Vad det därvid gäller är i första hand icke en skyldighet utan en rättighet för mejerier att tillhandahålla konsumenterna en standardiserad mjölk med högre fetthalt. Detta är ett problem, som i både jordbrukets och konsumenternas intresse kan och bör lösas.»

dels ock att i utskottets hemställda motionerna I: 273 och II: 308 bort utgå ur punkten F och till hemställda bort fogas ett nytt stycke, så lydande:

»att riksdagen, med bifall till motionerna I: 273 och II: 308, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av kungörelsen den 19 mars 1942 (nr 91), att mejerier skola få rätt att jämsides med försäljning av 3-procentig standardiserad mjölk saluföra mjölk med högre fetthalt samt att å sådan mjölk tillämpa fri prisbildning.»

I fråga om livsmedelssubventionernas avveckling:

10) av herrar *Carl Sundberg, Isaksson* och *Hæggbloom*, vilka ansett, att motionerna I: 261 och II: 318 borde bifallas och att därför det stycke å s. 43 i utskottets yttrande, som börjar med orden »I de båda» bort lyda sålunda:

»I de båda — — — (lika med utskottet) — — — på jordbrukets område. För genomförande av en allmän övergång till friare ekonomi och för beredande av en tryggare och friare ställning åt jordbruket är det önskvärt, att subventioneringen av inom landet producerade livsmedel så fort sig göra låter ersättes av priser, där produktionskostnaderna få slå igenom. Utskottet anser därför angeläget att, i enlighet med vad som föreslagits i motionerna I: 261 och II: 318, utredning verkställas för åstadkommande av en plan för successiv avveckling av de subventioner, som nu anvisas till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Utredningen bör lämpligast ske genom statens jordbruksnämnd.»

dels ock att i utskottets hemställan motionerna I: 261 och II: 318 bort utgå ur punkten F och till hemställan bort fogas ett nytt stycke av följande lydelse:

»att riksdagen med bifall till motionerna I: 261 och II: 318, måtte i skrift till Kungl. Maj:t hemställa om utredning för åstadkommande av en plan för successiv avveckling av de subventioner, som för närvarande anvisas till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.»